

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Andra Kammaren. N:o 36.

Tisdagen den 30 april.

kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 23 dennes förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, hvar för sig, och öfverlemnades till behandling af statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner:

angående jordafsöndring från förra kronolänsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Fintorp n:o 1 i Göteborgs och Bohuslän; samt
angående extra anslag till domkapitlens expeditioner.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 16, 17 och 18;
statsutskottets utlåtanden n:is 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71 och
72; samt
bevillningsutskottets betänkanden n:is 15, 16, 17, 18 och 19.

§ 4.

Föredrogos och lades till handlingarne bevillningsutskottets memorial, n:o 20, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å mom. a) i första punkten af bevillningsutskottets betänkande, n:o 12, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i tullstadgan.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:
bankoutskottets memorial n:o 12;
sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 3;
lagutskottets utlåtande n:o 41;
Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23;
Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 36.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 24; och
Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 25.

§ 6.

Justerades två protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 5, i anledning af väckta motioner om ändring i Riksdagens beslut angående uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen jemte riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen samt för riksbanken;

bankoutskottets memorial, n:o 13, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om utsträckning af tiden för återbetalning af afbetalningslån;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckta motioner i fråga om vården af enskildes skogar; och

n:o 43, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 9, 11 och 14 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26, i fråga om skrivelser till Kongl. Maj:t med begäran om nedsättningar i de för statens jernvägar nu gällande fraktsatser å landtmannaprodukter samt artiklar, som för jordbruket användas.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,17 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 1 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne april.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 5.

§ 3.

Efter föredragning af bankoutskottets memorial, n:o 13, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om utsträckning af tiden för återbetalning af afbetalningslån, blef den föreslagna omröstningspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda:
lagutskottets utlåtanden n:is 42 och 43; samt
Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26.

§ 5.

Till behandling företogs bevillningsutskottets betänkande n:o 15, i anledning af väckta motioner om upphäfvande eller uppsägning af förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890. *Angående uppsägning af den s. k. mellanrikslagen.*

I fyra särskilda inom Riksdagen väckta motioner, deraf två i Första Kammaren, n:o 11 af herr *Almström*, jemte 29 andra af nämnda kammares ledamöter, och n:o 8 af herr *af Burén*, samt två inom Andra Kammaren, n:o 51, af herr *A. Peterson* i Hasselstad och 55 andra ledamöter af sistnämnda kammare, och n:o 32 af herr *J. Eliasson* hade förslag framstälts rörande åtgärders vidtagande med anledning af de betydande olägenheter i afseende å Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden, öfver hvilka från svensk sida klagan under senare tider försports, och hvilka redan sistlidet år föranledde Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om erforderlig utredning i ämnet.

Utskottet hemställde: att Riksdagen, i anledning af de i ämnet väckta motioner, måtte för sin del besluta, att förordningen angående

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890 skall, i den ordning, som i § 18 af nämnda lag stadgas, upphävas, samt vid meddelande af detta beslut hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtagna erforderliga åtgärder i syfte att angående omförmälda förhållanden måtte snarast möjligt åvägbringas en ny öfverenskommelse, hvarigenom de båda ländernas ömsesidiga ekonomiska intressen varda på ett rättvisare sätt än genom den nu gällande förordningen tillgodosedda.

Häremot hade i afgifven reservation herrar *Johansson* i Nora-skog, frih. *von Schwerin*, *Collander*, *Fredholm* från Stockholm, *Jansson* i Krakerud, *Olsson* i Sörnäs, *Bokström* och *Bromée* hemställt att Riksdagen, med afslag å de i ämnet väckta motioner, måtte

dels hos Kongl. Maj:t anhålla:

att Kongl. Maj:t, med anledning af de betydande ändringar i tulltaxan, som på senaste tiden egt rum, täcktes inleda underhandlingar med norska regeringen om utarbetandet af sådana förändrade bestämmelser i förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890, att de olägenheter för det svenska näringslivet, hvilka på grund af de båda ländernas nu från hvarandra så betydligt afvikande tullsatsar förefinnas, må kunna afhjelpas och så vidt möjligt är för framtiden förebyggas, samt

att Kongl. Maj:t, till olägenheternas snara afhjelpande, måtte så skyndsamt bedrifva nämnda underhandlingar, att fullständigt förslag till ny mellanrikslag må kunna redan år 1896 föreläggas svenska Riksdagen och norska Stortinget, eller att Kongl. Maj:t — derest detta icke skulle låta sig göra — meddelar nästkommande Riksdag kännedom om underhandlingarnas fortgång och de resultat, hvartill de kunna hafva ledd, på det Riksdagen, för så vidt icke uppsägning på sätt nedan sägs redan egt rum, då må blifva i tillfälle att efter sig företeende omständigheter besluta, om mellanrikslagen skall uppsägas eller icke; och

dels för sin del besluta

sådan ändring i 3 § af gällande mellanrikslag, att spanmål, omalen och malen, äfvensom bröd skola upptagas bland de naturalster och tillverkningar, som, oafsedt sitt ursprung, enligt nämnda paragraf draga hel tull,

hvarjemte reservanterna i samband dermed hemställt:

att Riksdagen ville bemyndiga Kongl. Maj:t att, för den händelse det från Norges sida skulle möta hinder att före instundande 1 september genomföra nyssnämnda, af Riksdagen beslutade ändring i mellanrikslagens 3 §, i öfverensstämmelse med samma lags 18 § uppsäga mellanrikslagen med enahanda verkan, som hade Sverige för sin del fattat ett af Norges samtycke oberoende beslut om lagens ändring eller upphäfvande, dock utan att de med Norge inledda underhandlingarna derigenom afbrytas.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Johansson* i Noraskog: Herr talman, mine herrar! Det finnes ett gammalt svenskt ordspråk, som på ett både sant och

träffande sätt säger: det är icke den enes fel, när två komma i gräl med hvarandra. Detta ordspråk torde med fullt fog kunna tillämpas jemväl på det ämne, som behandlas i föreliggande betänkande. Om man läser dels motionerna i frågan, dels utskottets betänkande, så får man ovilkorligen det intryck, att det är endast Norge, som å sin sida sökt att på ett mindre honnett sätt tillskansa sig fördelar på broderlandets bekostnad med stöd af den gällande mellanrikslagstiftningen. Jag och några af mina kamrater i utskottet hafva reservationsvis sökt framhålla, att det i sjelfva verket icke är så farligt med denna sak, som man kunde tro på grund af de mörka skildringar, som utskottet och motionärerna i detta hänseende framlagt, och jag skall, för att slippa upprepa hvad som förut sagts i reservationen, blott be att få tillägga några ord rörande ett par andra saker, som äro af den vikt, att man icke alldeles bör lägga dem å sido.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Den ena rör den anmärkning, som utskottet framställt, att »möjligheten af ett sådant åsidosättande af Sveriges rätt, som det norska förbudet mot kreatursimport från Sverige länge inneburit, måste för framtiden förebyggas genom förtydligande stadganden i ämnet». Detta syftar naturligtvis på det förhållandet, att under en längre tid Norge meddelat importförbud mot svensk boskap. Men detta skedde icke på grund af mellanrikslagens bestämmelser, utan på det att Norge liksom hvarje annan sjelfständig stat skulle kunna skydda sig mot boskapssmitta genom införsel af kreatur från ett af smitta angripet grannland. Om Sverige på samma sätt skulle mottaga boskap från Norge, är jag öfvertygad, att Sverige skulle gå till väga på samma sätt som Norge har gjort i detta fall, och att jag har rätt i denna öfvertygelse, derom vittnar äfven det yttrande, som chefen för civildepartementet, jag tror under förlidet år, hade i ämnet. Men denna boskapshistoria har en annan sida, som man helt och hållet tyckes hafva glömt bort, nemligen att, om Sverige icke hade en så god afsättning för sin boskap i Norge, hvarför skulle man då klaga öfver detta förbud? Denna klagan vittnar just om något helt annat, nemligen att Sverige har en mycket god marknad för sin boskap i Norge, och det är denna omständighet, som varit orsaken till att man upprepade gånger sökt hindra stängandet af denna marknad. Detta förhållande visar ju, att det ändå är godt att hafva Norge såsom ett land för afsättning af våra svenska produkter. Visserligen heter det nu i dessa tulltider, att man skall producera och producera, men man bör väl också göra något för att skaffa afsättning för hvad man producerar. Emellertid har man härigenom, så att säga, indirekt erkänt, att Norge är ett förträffligt land för afsättning af våra produkter. Detta förbud hade visserligen den påföljden, att utförseln af boskap till Norge någon tid blef stängd, men det har å andra sidan uppmattat en slagtindustri, som tagit en ganska stor utsträckning, och det kan till och med vara tvifvelaktigt, hvilket som må vara förmånligare: att sälja lefvande boskap eller kött till Norge.

Ungefär på samma sätt tror jag, att det förhåller sig med en hel del andra saker, som man talat om, då det varit fråga om våra inbördes handelsförhållanden.

Så har man rört upp himmel och jord i margarinfrågan; men

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

jag undrar, om det i verkligheten är någonting annat än afunden, som utgör ett vapen i den förbittrade striden emot den konkurrens, som i afseende å denna vara eger rum från Norge. Om icke den norska margarinen vore bättre, så skulle icke konsumtionen af den samma vara så stor, som man från många håll nu klagat öfver. Hos oss vill man dels genom tullskydd och dels på annat sätt skaffa sig det största möjliga privilegium att sälja underhaltiga och dåliga varor. Det förefaller mig som om förhållandet i många afseenden skulle vara likartadt äfven i fråga om den så mycket omtuggade jästindustrien. Men om det också vore så svårt i fråga om jäst och margarin, som det från olika håll framhållits, så kan det väl icke vara skäl i att blott för dessa artiklars skull rubba den lagstiftning, som man till båda folkens gagn under en lång följd af år sökt befrämja och utveckla. Eller är det på detta sätt man skall söka befästa brodersbandet genom att, snart sagdt, för hvilken bagatell som helst framkomma med sådana anmärkningar som i denna och andra konkurrensaker?

Vidare har man talat om olägenheterna af de norska produktionsbevisen, enär de skulle underlätta införseln af främmande produkter i vårt land. Jag undrar, om det icke förhåller sig på samma sätt med de svenska produktionsbevisen för en del af våra varor, hvilka gå till Norge för vidare export på utlandet. Detta har man icke talat om så mycket, men att man icke är så alldeles okunnig om en del saker i motsatt hänseende, har jag från skilda håll erfarit. Jag är viss att, om Sverige vore frihandelslandet och Norge protektionistlandet, vi skulle gå till väga på samma sätt som man beskyller norrmännen att göra mot oss. Jag ber därför, att man lemnar denna sak å sido och icke oupphörligt klandrar vårt broderfolk, därför att det söker tillvarataga sina intressen, likasom vi också vilja göra, ehuru vi gå till väga på ett helt annat och motsatt sätt. Vi hafva under många år genom högre tullar och på annat sätt sökt, om jag så får uttrycka mig, stänga oss ute från den öfriga civiliserade världen, medan norrmännen deremot på allt sätt sökt underlätta sin samfärdsel icke blott med oss, utan äfven med andra jordens folk, för att få afsättning för sina produkter. Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, på det att man icke må tro, att det utslutande är *norrmännens* fel, att vi icke nu äro fullt ense om regleringen af våra inbördes handelsförhållanden.

Jag skall icke inlåta mig på några vidare detaljer angående de tvistepunkter i fråga om tolkningen af mellanrikslagen, som uppstått mellan de båda folken. Jag vill i stället öfvergå till en annan sida af saken, nemligen skilnaden mellan utskottets hemställan och reservanternas förslag. Man kan tycka, att denna skilnad icke är så synnerligt stor. Utskottets flertal har föreslagit ren uppsägning och derefter underhandling, medan reservanterna ansett, att man först bör underhandla och derefter, om denna underhandling icke lyckas, gifva regeringen rätt att uppsäga lagen för att på sådant sätt råda bot i frågan. Jag föreställer mig nemligen att det icke kan vara rätt och riktigt, att man mellan två länder med den gemenskap, som Sverige och Norge hafva med hvarandra, söker att åstadkomma rättelse af

vissa öfverklagade missförhållanden genom att, för att begagna ett något drastiskt uttryck, först använda knytnäfvarna för att sedermera komma till något resultat genom underhandlingar. Jag har alltid ansett och anser fortfarande, att hvilken som helst, som lefver tillsammans med en annan person i ett handelsbolag af en eller annan art, först söker underhandla för att komma om sams angående de tvistepunkter, som kunna förekomma mellan parterna, och att han först, när detta icke lyckas, tillgriper kraftigare medel för att få sina önsknningar genomförda. — Jag föreställer mig också, att vi nu böra gå till väga på samma sätt. Vi böra, beträffande de föreliggande stridsämnenen icke fatta något beslut, utan att fråga vår granne, hvad han har för tanke i saken, och om icke jemkningar i mellanrikslagen kunna vara möjliga, ty annars göra vi oss skyldiga till precis samma fel, som upprepade gånger förevitats norrmännen. Jag anser att ett annat sätt att gå till väga vid lösningen af våra mer eller mindre tvistiga mellanhafvanden med norrmännen bör vara under vår värdighet.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Det var också för att åstadkomma enighet vid denna frågas lösning, som vi reservanter, redan från första stund, då frågan började behandlas inom utskottet, föreslogo, att man nu, liksom år 1888, borde besluta, att underhandling först måtte ega rum, men att man på samma gång borde gifva Kongl. Maj:t bemyndigande att, derest de inledda underhandlingarna i vissa afseenden icke syntes leda till något resultat, då uppsäga lagen med enahanda verkan, som hade Sverige för sin del fattat ett af Norges samtycke oberoende beslut om lagens upphäfvande. Detta förslag bemöttes emellertid icke med tillbörlig uppmärksamhet från motståndarnes sida, utan de framkommo i stället med ett annat förslag af nästan samma innebörd och innehåll som vårt i reservationen framställda. Skilnaden mellan de båda förslagen var endast, att ordställningen var omkastad; i sak voro de, såsom sagdt, af enahanda innebörd. Jag tror mig också veta orsaken, hvarför utskottsmedlemmarnes flertal öfvergäfvö denna deras från första början intagna ståndpunkt, men jag anser det ej vara skäl att härom göra någon antydning. Emellertid, faktum är, att de till slut icke ville vara med om något annat än en ren uppsägning. Vid sådant förhållande ansågo vi reservanter det vara riktigtast, att vi endast kort och godt föreslogo en revision af lagen. Det var också mellan dessa yrkanden, som det voterades i utskottet, då frågan der afgjordes. Vi reservanter hafva sedermera, på grund af andra inträffade förhållanden, ansett oss böra såsom vår reservation upptaga det så att säga af hela utskottet till en början uppsatta förslaget.

Under förutsättning, att denna kammare kommer att antaga reservationen och Första Kammaren utskottets förslag, bör man, om från Första Kammarens sida finnes något spår till god vilja, ganska väl kunna åstadkomma en sammanjemkning af dessa båda beslut på det sätt, att, under vissa vilkor, åt Kongl. Maj:t lemnas en liknande fullmakt att uppsäga lagen, som han fick år 1888. Jag anser, att alla parter böra kunna vara nöjda med ett sådant beslut. För att uppnå detta mål, synes det mig ock vara af stor vikt, att denna kammare håller på reservationen.

Jag skall slutligen bedja att få fästa uppmärksamheten på en

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts).

sak, som visserligen synes mig vara af ringa betydelse, men som dock anmärkts såsom en brist i reservationen, den saken nemligen, att i reservanternas förslag till beslut icke finnes intagen någon antydning om att 14 § i lagen borde ändras i sammanhang med 3 §. Ja, detta beror endast på ett förbiseende. Saken är emellertid lätt hjälpt, om i det stycke i reservanternas hemställan, som börjar med orden »sådan ändring» efter siffran 3 inskjutes »och 14 §».

Då jag antager att denna fråga under dagens lopp kommer att blifva föremål för många och långa utläggningar, och då min ståndpunkt i densamma framgår dels af hvad jag nu har yttrat, dels ock af reservationens innehåll, skall jag, för att icke allt för länge uppehålla kammarens tid, nu endast anhålla om bifall till denna reservation, sådan den är formulerad på sid. 27 i utskottsbetänkandet, endast med den ändring, att det stycke, som börjar med orden: »sådan ändring» kommer att erhålla följande lydelse: »sådan ändring i 3 och 14 §§ af gällande mellanrikslag, att spanmål, omalen och malen, äfvensom bröd skola upptagas bland de naturalster och tillverkningar, som, oafsedt sitt ursprung, enligt nämnda paragraf draga hel tull».

Herr Peterson i Hasselstad: Herr grefve och talman, mine herrar! De motioner, hvilka såväl inom denna som inom Första Kammaren framburits i denna fråga, grunda sig på utredningar, som i saken blifvit af auktoriteter verkställda. Såväl i dessa motioner som i utskottets utlåtande och äfven i tidningspressen har enligt min tanke så tydligt och klart påvisats, både att de brister, som vidlåda den s. k. mellanrikslagen, äro för stora för att böra få stå kvar, och äfven, att enda botemedlet i detta hänseende är, att denna lag genast uppsäges, att jag hade trott, att det i båda kamrarna i fråga om utskottets hemställan icke skulle finnas mera än en mening. Nu hafva emellertid åtta af utskottets ledamöter från denna kammare reserverat sig mot utskottets beslut. De anse, att Riksdagen bör, med afslag å de väckta motionerna, dels anhålla att Kongl. Maj:t täcktes inleda underhandling med norska regeringen om förändring i mellanrikslagen, dels ock, på sätt deras reservation närmare angifver, besluta sådan ändring i 3 § af nämnda lag, att spanmål, mjöl och bröd finge upptagas bland de naturalster och tillverkningar, som, oafsedt sitt ursprung, draga hel tull. Den siste ärade talaren, vice ordföranden i bevillningsutskottet, ansåg att beslutet rörande 3 § äfven borde omfatta 14 §, som handlar om införsel sjöledes. Min öfvertygelse är emellertid, att enda sättet att åstadkomma någon ny sakernas ordning i afseende på de båda ländernas handels- och sjöfartsförhållanden är, att lagen först uppsäges och att, sedan detta skett, underhandling eger rum.

Samme ärade talare försvarade så talangfullt norrmännens sätt att tillämpa ifrågavarande lag, att jag måste uttrycka min förvåning öfver, att han så kunnat göra. Ty om man vill se saken sådan den verkligen är, så förtjenar, tror jag, norrmännens sätt att tillämpa mellanrikslagen snarare klander än beröm.

Hvad beträffar reservanternas förslag om underhandling, så undrar

jag, om någon sådan kan komma till stånd, då man vet, att majoriteten i stortinget hyser en afgjord animositet såväl mot Sverige som mot vår regering. Jag tror det icke, liksom jag icke heller tror, att en uppsägning af lagen kan hafva den ringaste inverkan på de politiskt invecklade förhållanden, som nu råda mellan de båda länderna. Det är för öfrigt icke endast 3 och 14 §§, som behöfva en snar revision, utan det är *hela* lagen. Det är icke endast jordbruket, som lider af den hänsynslöshet, hvarmed norrmännen tillämpa lagen, utan äfven industrien och de andra näringarne lida deraf, och statskassan förlorar derpå omkring 4,500,000 kronor årligen. Följden af ett bifall till reservanternas förslag blifver säkerligen, att norska Stortinget, som ju då också skall yttra sig i frågan, fördröjer sitt yttrande till någon af de sista dagarne af stortingsperioden, hvarigenom lagen kommer att få stå qvar ett helt år längre, än om den genast uppsäges. Ty att icke någon öfverenskommelse kan träffas, utan att vi i hvarje fall komma att få uppsäga lagen, derom är jag fullständigt öfvertygad. Vår beskedlighet och efterlåtenhet får då endast till följd, att norrmännen ännu tre år kunna, på sätt de göra, draga nytta af lagen.

Vi hafva under 80 års tid varit så efterlåtna mot detta folk, att jag tycker, det nu kunde vara på tiden att gent emot detsamma tillvarataga våra egna intressen. Vi måste därför söka att häfda Sveriges rätt genom att åvägabringa en ny ordning, som, på ett rättvisare sätt, än nu sker, tillgodoser vårt lands ekonomiska intressen.

Med dessa ord har jag velat angifva min ståndpunkt i förevarande fråga, och jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson i Elgered: Att mellanrikslagen, sådan den vid sista revisionen år 1890 blef affattad, icke är fullt tillfredsställande, torde af de utredningar, som förekommit, vara väl bekant. Med afseende å hvad utskottet rörande denna sak anfört, tror jag dock, att utskottet gjort åtskilliga öfverdrifter. Så t. ex. är det beträffande frågan om gränsbevakningen svårt att inse, hvarest bevillningsutskottet tänkt sig, att man skulle stanna. Oaktadt de förenade rikena väl borde så vidt möjligt hafva gemensamma intressen, yrkar utskottet att gränsbevakningen måtte blifva så sträng som möjligt, hvilket synes tyda på, att utskottet i det afseendet skjutit öfver målet. Vidare anmärker utskottet rörande den med mellanrikslagen ursprungligen afsedda grundsatsen, att inhemska varor skola vara tullfria, men från utlandet inkomna och sedan till grannlandet öfverförda skola draga tull, att det kan uppstå förvexlingar, så att man icke vet, hvar man skall sätta gränsen mellan det, som skall förtullas, och det, som icke skall förtullas. Men jag tror, att, huru mycket man än må söka att förbättra detta förhållande, man aldrig skall komma till full klarhet, så att icke oegentligheter kunna uppstå.

Det som så väl af utskottets betänkande som af motionerna och af de utredningar, embetsverken lemnat, obestriddigen framgår, är att lagen lider af *formella brister*; ock redan ur den synpunkten medgifver jag det berättigade i en revision. Men det är dock ett

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

annat skäl, som vida mera än de formella bristerna talar för en sådan revision, och det är *de förändringar vår tulltaxa undergått sedan år 1890* såväl genom *1892 års industritullar* som genom *innevarande års spannmålstullar*. Denna omständighet, att Sverige allt mer och mer beträder den protektionistiska vägen med höga tullsatser, under det att Norge står kvar på frihandelsprincipens grund, gör att missförhållanden uppstått, som måste rättas genom mellanrikslagens omarbetande. Frågan gäller då, på hvilket *sätt* detta skall ske, om man skall föredraga den väg, bevillningsutskottet föreslår, att omedelbart uppsäga lagen, eller taga reservanternas förslag om underhandling med fullmakt för regeringen att i visst fall uppsäga lagen.

Hvad beträffar det förra af dessa alternativ eller bevillningsutskottets förslag, så får jag för min del säga, att jag icke kan dela den uppfattning, till hvilken utskottet kommit, och det hufvudsakligen af *ett* skäl, det politiska skälet. För ingen torde väl vara främmande och obekanta de svåra slitningar på det politiska området, som ega rum mellan brödrafolken. Om man också icke kan säga, hvad venstern i Norge bär i skölden, är dock så mycket konstateradt och uppenbart, att den längtar efter hvarje anledning från Sveriges sida, som kan göra propaganda för vensterns sak vid de stundande valen till Stortinget. Venstermajoritetens vara eller icke vara kan bero på, huru vida Sverige skall gifva näring åt dess sak. Är det något, som skulle kunna bidraga att gifva venstern framgång vid de stundande valen, tror jag det just skulle vara, om vi gå brutalt och våldsamt till väga i afseende på frågan om handelsförhållandena mellan de båda folken. Det är därför af nöden att söka förekomma detta, och det kan ske genom ett beslut att först underhandla med Norge, men på samma gång gifva regeringen fullmakt att, derest alla underhandlingar stranda, uppsäga lagen. Från protektionistiskt håll borde man väl ej heller frukta att öfverlemnna denna sak åt regeringen, så mycket hellre som regeringen sjelf ju är protektionistisk. Jag kan därför icke annat än ansluta mig till hvad reservanternas hemställt, och tror att vi göra klokast uti att stanna på denna ståndpunkt.

På grund af dessa skäl skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservanternas förslag med det tillägg, som af herr Johansson i Noraskog blifvit gjordt.

Herr Anderson i Tenhult: Enligt min uppfattning är den föreliggande frågan den kanske mest vigtiga af alla de frågor, som vid denna riksdag förekommit, och därför anser jag, att hvar och en af oss bör öppet gifva sin ståndpunkt i denna fråga till känna, på det att våra kommittenter — ja, hela landet — må kunna veta, hvilken ställning till densamma hvar och en af oss intager.

Under den tid den s. k. mellanrikslagen haft sin tillvaro, har svenska staten och svenska folket med anledning af densamma gjort högst betydliga förluster. Efter de upplysningar, jag kunnat erhålla, hafva vi endast i tullavgifter under åren 1890, 1891 och 1892 förlorat sammanlagdt 8,643,901 kronor. För år 1893 uppgår vår förlust till 4,316,856 kronor och för 1894 blir förlusten minst lika stor eller 4,316,856 kronor. För innevarande år, då tullarne blifvit betydligt

förhöjda, och intill uppsägningstidens slut — alltså en tid af $2\frac{1}{2}$ år — lärer förlusten ej kunna beräknas lägre än till 5,000,000 per år, eller för $2\frac{1}{2}$ år 12,500,000 kronor. Hela vår förlust från och med 1890 till uppsägningstidens slut skulle således blifva 29,777,613 kronor. Sådana uppenbara förluster vill man, att vi skola tåla, under det att år efter år svenska folket påläggas förhöjda skatter, såsom tilläggsbevillningar, förhöjda stämpelafgifter m. m.

I gengäld för de uppoffringar, som svenska folket sålunda gör för Norge, belöna norrmanen oss med att undandraga sig allt deltagande i kostnaderna för den utländska diplomaten. Af den kongl. propositionen af 22 sistlidne mars finner man, att vi under år 1894 för detta ändamål fått betala för Norge 91,800 kronor, och i samma kongl. proposition har Kongl. Maj:t begärt, att vi fortfarande skola betala för Norge 15,300 kronor i månaden, hvilket för innevarande år gör 183,600 kronor. Det är således en summa af tillhoppa 275,400 kronor, som Sverige dels har betalt dels ifrågasättes skola betala för Norge utom de tullförluster, som jag nys påvisat.

Till dessa nu uppräknade förluster kunna komma andra, som jag tror blifva af ännu svårare art. Ty om Sverige gent emot Norge visar sig så svagt, magtlost och undfallande, att det ej vågar taga steget fullt ut och besluta mellanrikslagens uppsägning, då kunna vi vara fullt och fast förvissade om, att kursen å våra statspapper i utlandet skall högst betydligt sjunka. Man kan rimligtvis icke begära att ett land, som visar sig förödmjukadt, svagt och obeslutsamt mot ett annat mindre land, skall hafva eller kunna få något anseende eller förtroende på den utländska penningmarknaden.

Då jag således af fullaste öfvertygelse önskar, att den s. k. mellanrikslagen så fort möjligen ske kan måtte uppsägas, och då jag icke vill bära ansvaret för de direkta och indirekta följder, som, i fall vi låta detta tillfälle gå oss ur händerna, skola drabba vårt land och vårt anseende i utlandet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dieden: Jag har alltid ansett mellanrikslagen såsom ett handelskontrakt, i hvilket politiken icke borde inblandas. Men det kan icke nekas, att ett sådant handelsfördrag äfven har en politisk betydelse såsom ett medel att stärka föreningsbandet mellan de båda folken, och därför tror jag, att man bör handskas mycket varsamt med detta kontrakt. Hittills hafva alltid rättelser i fördraget åstadkommits, utan att någon uppsägning behöft ske, och jag tänker, att så väl äfven framdeles skall blifva fallet. Det är icke längre sedan än 1890, som svenska Riksdagen ansåg bestämmelserna i fördraget antagliga. Så stora förändringar hafva väl icke sedan den tiden egt rum i afseende på industrien, att det för *den* skulle innebära någon synnerlig fara att på vanligt sätt inleda underhandlingar med Norge om förändrade bestämmelser. Men annorlunda ter sig saken, då det gäller spanmål. Här är skyndsamt ändring af nöden till följd af de höga tullsatser, som i år blifvit hos oss införda. Reserverna hafva också i afseende på artikeln spanmål gjort sin framställning på ett sätt, som ur affärssynpunkt är fullkomligt korrekt. Men saken har

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

äfvén en politisk sida, som bör beaktas. Om man betänker, att i Norge finnes ett parti, som gerna tolkar och vänder allt, som kommer från Sverige, till det värsta, undrar jag, om man icke genom ett antagande af reservanternas framställning i hvad den rör spanmålsfrågan skulle gifva detta parti vapen i händerna, så att det kunde säga: Se här; när det gäller ett svenskt intresse, då skola vi pressas att *genast* vara till tjänst och göra ändringar. Detta är den farliga sidan af reservanternas förslag. Jag tror, att det vore bäst, om vi kunde fatta ett sådant beslut, att det icke gifve något vapen i händerna på detta parti i Norge. För detta ändamål anser jag det bästa beslut, som kunde fattas, vore att taga reservanternas förslag, men med uteslutande af de båda sista styckena. Jag skall därför, herr talman, hemställa om proposition på bifall till reservanternas förslag, men blott i de två första styckena. En naturlig följd blir då, att orden öfver så vidt icke uppsägning på sätt nedan sägs redan egt rum i andra stycket måste strykas.

Herr Odhner: Till en början ber jag få säga, att jag liksom de flesta i vårt land är af den meningen, att väsentliga förändringar i mellanrikslagen äro af nödvändigheten påkallade. Vidare vill jag nämna, att jag icke är någon principiell motståndare till lagens uppsägning; men jag tror, att denna uppsägning bör ske genom den myndighet, som ensam är i tillfälle att rätt bedöma, om och vid hvilken tidpunkt den bör företagas, nemligen regeringen. Den bör ske genom regeringen eller åtminstone på regeringens initiativ. Skulle nu regeringen träda fram inför Riksdagen och förklara, att den anser en omedelbar uppsägning af mellanrikslagen vara det rigtigaste, ja, då skulle jag för min del icke hysa någon vidare betänklighet att instämma med utskottet. Men i annat fall, om regeringen ej gör det, hafva vi icke några andra säkra eller någorlunda objektiva grunder att följa än dem, som föreligga uti dels de lokala myndigheternas och korporationernas, dels de tre centrala embetsverkens utlåtanden, ty hvad beträffar den flod af tidningsartiklar och broschyrer m. m., hvarmed vi blifvit öfversvämmade i dessa dagar, tror jag mig icke göra dem någon orätt, då jag säger, att de äro mer eller mindre färglagda af parti-opinioner. Hålla vi oss således till de officiella eller halfofficiella utlåtandena, så vågar jag påstå, att dessa icke gifva tillräcklig anledning till att Riksdagen skulle afvika från det sätt att gå till väga, som den följde år 1888.

Hvad nu först angår de lokala myndigheternas och korporationernas utlåtanden, så innehålla dessa, såsom vi veta, en framställning i mer eller mindre starka ordalag af de olägenheter, som mellanrikslagen medfört, men endast ett mindre antal af dem hafva yrkat en omedelbar uppsägning af densamma.

Vända vi oss derefter till de utlåtanden, som afgifvits af de tre centrala embetsverken, kommerskollegium, generaltullstyrelsen och landtbruksstyrelsen, så hafva af dem två förklarar, att de ansåge revisionen böra föregås af en uppsägning, under det att det tredje menar, att detta vore en sak, som det icke tillhörde embetsverken att yttra sig om. Af de i embetsverkens öfverläggningar om denna

fråga deltagande *nio* ledamöterna befinnas *fem* hafva röstat för en uppsägning utan föregående revision och *fyra* icke velat derom yttra sig. Man har således i fråga om uppsägningen icke mycken ledning af dessa utlåtanden; meningarna hafva i denna punkt varit delade eller icke uttalat sig. För öfrigt känner kammaren mycket väl hvad dessa utlåtanden innehålla. Embetsverken förklara sålunda, att nuvarande bestämmelser i mellanrikslagen tariffva en ganska väsentlig förändring, men säga äfven, att de mot denna lag anförda klagomålen vid undersökningen icke visat sig vara af den omfattning och betydelse, som embetsverken väntat. Jag anser mig således hafva goda skäl för hvad jag förut yttrat, eller att de af vederbörande myndigheter m. fl. afgifna utlåtanden icke gifva tillräcklig anledning till att afvika från det sätt att gå tillväga, som följdes af 1888 års Riksdag. Icke heller kan jag finna, att utskottet anført bindande skäl för en omedelbar uppsägning genom Riksdagen. De skäl, som utskottet anført, tala, så vidt jag kan förstå, egentligen för en skyndsam rättelse af missförhållandena, men de bevisa ingalunda, att en omedelbar uppsägning är det enda eller lämpligaste medlet att nå målet.

Dessa af utskottet anförda skäl hade enligt min uppfattning snarare bort föranleda utskottet att acceptera det första af de förslag, reservanternas framställt i utskottet, nemligen det, som omtalas på sidan 22 i betänkandet eller »att Riksdagen med anledning af de nyss förut beslutade ändringarna i tulltaxan ville i skrifvelse *dels* anhålla, att Kongl. Maj:t, så snart ske kunde, måtte inleda underhandlingar med norska regeringen om sådana bestämmelser i den s. k. mellanrikslagen, hvilka af Riksdagens omförmälda beslut med nödvändighet påkallades, *dels* ock bemyndiga Kongl. Maj:t att, derest de inledda underhandlingarna icke syntes leda till det åsyftade målet, först då uppsäga ifrågavarande lag med enahanda verkan, som hade Sverige för sin del fattat ett af Norges samtycke oberoende beslut om lagens upphäfvande». Det är detta förslag, som jag för min del helst skulle vilja omfatta och jag skulle hafva önskat, att reservanternas inom utskottet vidblifvit detta sitt första förslag. Jag tror, att de då skulle hafva befunnit sig i en fördelaktigare ställning än de nu göra, ty det är väl bekant, att reservationen, sådan den här föreligger, gifvit anledning till hvarjehanda mistydningar eller missförstånd. Man har nemligen från protektionistiskt håll fått höra, att hvad reservanternas föreslagit rörande ändring af den tredje paragrafen i mellanrikslagen och hvad dermed stode i samband skulle vara ett slags sprängkil, afsedd att söndra jordbruksintresset från industriintresset; man kan också befara, såsom herr Dieden påpekat, att äfven i Norge nämnda del af reservanternas förslag lätt skulle kunna mistydas och uppfattas såsom ett slags hot, en otillbörlig pression, likasom om reservanternas skulle vilja säga, att, om Norge icke gifver efter i denna fråga till den 1 nästkommande september, så har det uppsägningen öfver sig.

Dermed må nu förhålla sig huru som helst, säkert är dock, att medan reservationen, sådan den nu föreligger, gifvit anledning till hvarjehanda mistydningar, måste det af reservanternas först framlagda, men sedan öfvergifna förslaget erkännas vara enkelt, klart,

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

och, så vidt jag kan finna, oantastligt. Ett antagande af detsamma skulle icke medföra något uppskof, som är att tala om, ty man kan mycket väl tänka sig, att regeringen om en eller två månader här-efter skulle kunna verkställa uppsägningen, om de inledda underhandlingarna icke ledde till något resultat.

Men, mine herrar, man hade då i alla fall vunnit en ganska väsentlig fördel. Man hade då fullgjort all rättfärdighet. Man hade åtminstone försökt underhandlingens väg, innan man tillgripit uppsägning, och man hade då icke på sitt samvete att hafva utan rätt nöd upplöst ett af de få band, som nu förena de båda grannländerna.

Det är på dessa skal, herr talman, jag för min del helst skulle vilja sluta mig till det af reservanternas först framställda å sid. 22 omnämnda förslaget och äfven skulle vilja göra yrkande derpå, men jag tror dock, att det är rättigare att med afseende å yrkandet något se tiden an och afvakta hvad diskussionen kan gifva vid handen. Jag vet väl, hvad äfven den förste talaren antydde, att reservanternas velat vinna samma mål på indirekt väg, på sammanjemkingens omväg, men jag skulle för min del föredraga den direkta vägen.

Herr Natt och Dag: Den föreliggande frågan är en af de viktigaste, som förekommit under denna riksdag, åtminstone lika viktig som tullfrågan, och detta bevisas bäst deraf, att hela landet deltagit uti och visar stort intresse för densamma.

Äfven jag har från ett antal framstående män, som varit samlade till öfverläggning rörande denna fråga, emottagit ett telegram med begäran att jag skulle rösta för mellanrikslagens uppsägning. Detta var visserligen för mig alldeles öfverflödigt, då jag det oaktadt hade afgifvit min röst för lagens uppsägning, men äfven om jag varit af reservanternas åsigt, skulle jag hafva betänkt mig två gånger, innan jag gått stick i staf mot landets mening, ty att landet icke vill hafva den nuvarande mellanrikslagen bevisas tydligt af de många skrivelser, som kommit till riksdagsmän. Vid sådant förhållande är det förvånande, att åtta ledamöter af denna kammare reserverat sig mot utskottets förslag, och ännu mera förvånande är att det är åtta fri handlare, som i detta fall vilja hjälpa jordbruket till tullskydd.

Här går man till väga på ett diplomatiskt sätt, enligt regeln: orden äro till för att dölja tankarne. Vi protektionister äro icke endast jordbruksprotektionister, utan äfven tullskyddsvänner för andra näringar, och af de många svar, som inkommit på af regeringen förfliden host framställda förfrågningar framgår tydligt, att flera näringar än jordbruket lida af mellanrikslagen.

Jag skulle kunna yttra mycket i denna sak, men jag vill icke blanda in politik i denna rent ekonomiska fråga. Så mycket vill jag dock säga, att af allt hvad vi sett från Stortinget framgår att tillmötesgående icke är att vänta.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilson från Lidköping: Herr talman. Skulle jag i den fråga, som Riksdagen nu går att afgöra, låta mig ledas endast af en

viss rådande känslöstämning, då vore jag icke ett enda ögonblick tveksam att rösta för mellanrikslagens omedelbara uppsägning. Ty af allt för väl kända skäl är stämningen gent emot Norge eller rättare mot det parti, som derstädes nu har magten, hos mig liksom hos hvarje svensk för närvarande allt annat än vänlig, och det är därför lätt förklarligt, om man känner sig frestad att begagna det tillfälle, som nu erbjuder sig att gifva detta land ett hugg till baka.

Men tvister och misshälligheter mellan tvenne partier utjemnas eller förmildras icke, derigenom att båda blifva heta och i lika grad förifra sig. Under denna pågående unionella förvecklingen har Sveriges regering och representation, äfvensom i allmänhet dess press och hela folket allt hittills iakttagit en orubbligt lugn och försigtig hållning. Den dag kan, ty värr, må hända komma, då äfven vi nödgas visa tänderna och handla med kraft. Men vi göra klokt om vi fortfarande undvika att genom någon aggressiv åtgärd från vår sida bidra till skapandet af en sådan beklaglig situation, förr än det visat sig, att annan utväg icke finnes.

Nu är det icke blott troligt, utan till och med temligen säkert, att en omedelbar uppsägning af mellanrikslagen utan föregångna underhandlingar om nödiga rättelser i densamma skulle i Norge betraktas såsom en politisk demonstration från Sveriges sida samt bidra till att ytterligare vidga klyftan mellan båda folken. Men hvarför taga ett sådant steg, så länge det icke är alldeles nödvändigt? Ordandet af Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden är ju hufvudsakligast en ekonomisk fråga, och det bör ligga i båda landens intresse, att den icke göres jemväl till en i lika hög grad politisk fråga.

Att en omarbetning af mellanrikslagen är med nödvändighet påkallad så väl på grund af de stora förändringar, den svenska tulltaxan nyligen undergått, som af andra viktiga skäl, derom kan icke råda mera än en mening. Icke heller finnes någon anledning att förmoda, att Norge skall motsätta sig en dylik revision. Huru långt åter detta land är villigt att tillmötesgå de fordringar, som från svensk sida uppställas såsom billiga och rättvisa, derpå kunna först öppnade underhandlingar lemna svar. Erfarenheten från senaste revision för ej många år sedan gifver vid handen, att en godvillig öfverenskommelse då kunde uppnås utan föregången uppsägning, och man bör hoppas, att detta icke skall vara omöjligare nu. Finner man sig i detta afseende sviken, då först är tiden inne att uppsäga mellanrikslagen.

De skäl, reservanterna inom utskottet anfört för klokheten och ändamålsenligheten af detta mera moderata och hänsynsfulla tillvägagående, synas mig vara så starka och öfvertygande, att de icke kunna vederläggas. I fall det befinnes, att mellanrikslagen nödvändigt bör uppsägas, så betyder tre månaders uppskof med verkställigheten deraf mycket litet. Men kunna deremot ledsamma och svåra förvecklingar undvikas derigenom, att vår regering erhåller någon tids rådrum att skyndsamt underhandla med den norska regeringen i afsigt att redan vid innevarande Storting få förslag väckt om ändring af 3 och 14 §§ i mellanrikslagen, angående spanmal, så hafva vi ju, derest dessa underhandlingar

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

leda till önskad resultat, sålunda bäst tillgodosett vårt eget lands intresse. Lyckas det åter icke att före instundande 1 september vinna Norges bifall till en af svenska Riksdagen beslutad ändring i nyssnämnda §§, då återstår för regeringen att verkställa den uppsägning af mellanrikslagen, hvartill hon af Riksdagen blifvit bemyndigad.

På den af reservanterna föreslagna vägen har man ock någon utsigt att kunna få ett förslag till ny mellanrikslag framlagdt redan för nästa års Riksdag och Storting, hvaremot en nu gjord omedelbar uppsägning otvifvelaktigt leder dertill, att, äfven om en ny uppgörelse med Norge kan träffas, denna likväl icke kommer till stånd före utgången af de två årens uppsägningstid, ja, kanske ännu senare. Den skyndsamma lösning af frågan, som vi alla önska, torde sålunda bäst vinnas genom antagande af reservanternas förslag. Till detta förslag, med det af herr Johansson i Noraskog nu gjorda tillägg, ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall.

Herr Petri: Herr talman! Förhållandena med afseende på mellanrikslagen ställa sig för närvarande ogynnsamt för Sverige, och detta är af alla parter erkänt, så att derom behöfver icke vidare ordas. Frågan är om *sättet* att bäst afhjelpa dessa olägenheter. I det hänseendet föreligga nu dels utskottets förslag, som yrkar uppsägning, och dels reservanternas förslag, som yrkar underhandling först, och sedan i värsta fall uppsägning. Då jag ställer mig på samma sida som utskottet, så ber jag att i korthet få vidröra några af de skäl, som från motsatta sidan blifvit anförda.

Reservanterna föreslå, att man i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla, att Kongl. Maj:t måtte föranstalta om någon revision af mellanrikslagen, och att om icke detta går, Kongl. Maj:t skulle bemyndigas att uppsäga densamma. Ja, med den lilla tillit, som jag har till något tillmötesgående från norsk sida, tror jag, att ett sådant beslut icke skulle föranleda till annat än ett för Sverige dyrbart uppskof på ett års tid och att i alla fall Kongl. Maj:t skulle blifva nödgad att uppsäga lagen.

Vidare hafva reservanterna sagt, att man måste dräkna med den möjligheten, att, i händelse af uppsägning, efter de stadgade två årens förlopp någon ny öfverenskommelse ej finnes färdig att inträda i den upphäfdas ställe». Jag tror icke, att detta är så farligt. Ty skulle icke någon utjemkning af de nuvarande meningsskiljaktigheterna mellan Sverige och Norge vara uppnädd inom två år, så är jag rädd att då ty värr sådana förhållanden inträdt, att någon mellanrikslag icke kan komma att existera.

Den förste talaren i ordningen sade, att en nu genast skedd uppsägning skulle kunna betraktas nästan som ett knytnäfveslag. Jag tror, att detta är icke så litet öfverdrifvet. Jag kan icke fatta, att, när man har ett kontrakt mellan två parter och den ena vill uppsäga kontraktet, men tillika säger, att det endast sker för att åvägabringa en ny ömsesidig öfverenskommelse, något förnärmande skulle ligga i en sådan uppsägning.

Herr talman, efter hvad jag nu sagt är det påtagligt, att jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Herr Höjer: Herr grefve och talman, mine herrar! Den unionella komité, som 1824 tillsattes för att under Mathias Rosenblads ledning utarbete ett nytt förslag till mellanrikslag mellan Sverige och Norge, uttalade i sitt betänkande, att »den satt såsom sitt mål att genom undanrödjande af de hinder, som för ett närmare samband af de förenade rikenas ekonomiska intressen kunde möta, i möjligaste måtto befrämja utvecklingen af en för båda folken gemensam nationell industri». Denna tanke fortlefde under de följande årtiondena samt vann i styrka allt mer och mer, och man begrep å ömse sidor om Kölen, att just det ekonomiska sambandet mellan de båda skandinaviska rikena skulle föra med sig såsom frukt landens sociala närmande, lifligare förbindelser på det andliga området samt dertill ett önskvärdt befästade af den politiska unionen. Det är under det sista årtiondet, som ett omslag i denna uppfattning egentligen egt rum, och detta omslag har skett just genom stärkandet och utvecklandet af vårt nuvarande ekonomiska system, som har en utomordentlig förmåga, synes det, att splittra i stället för att förena. Detta systems anhängare hafva med allt större fiendtlighet vändt sig mot mellanrikslagen såsom varande i deras ögon den egentliga källan till många af vårt lands ekonomiska olyckor. De hafva öfverdrifvit lagens skadliga verkningar, och de hafva två gånger under en kort tid framkallat en revision af lagen för att nu slutligen påyrka dess omedelbara uppsägning i tanke att få den å nyo reviderad och utan tvifvel med hemligt hopp hos många, kanske de flesta, att blifva den alldeles qvitt. Flere af motionärerna och utskottet jemte dem hafva förklarad, att allmänheten allt mera stadgats i den åsigt, att innevarande års Riksdag bör taga ytterligare steg å den väg, hvilken beträddes af 1894 års Riksdag. »Krafvet på en omedelbar uppsägning — yttra motionärerna — låt vara såsom inledning till en för Sveriges intressen betryggande omarbetning af lagen, har under det gångna året framträdt med ökad styrka från alla delar af vårt land.»

Motionärerna och utskottet säga sig tala å *allmänhetens* vägnar i de olika delarna af vårt land. Det beror nu på, hvad med allmänheten skall förstås. Den allmänhet, som vill en omedelbar uppsägning af mellanrikslagen, tror jag i sjelfva verket endast utgöres af våra agrarföreningar, våra mjöl- och spanmålsproducenter, tillverkare af jäst, spik och margarin samt slutligen åtskilliga yrkespolitici, som behöfva frågan om mellanrikslagen sasom ingrediens i ett nytt stort politiskt bravurnummer. Men jag förmodar och är öfvertygad om, att den *stora* allmänheten, massan af svenska folket, har mycket litet reda på mellanrikslagen; och de flesta torde af densamma icke hafva läst en enda paragraf. Jag är äfven fullt säker derpå, att de, som verkligen läst den och sökt att taga reda på lagens verkningar, i allmänhet icke dela den uppfattning, som i detta fall hyllas af det protektionistiska partiet.

När man talat om mellanrikslagens verkningar, så hafva dess motståndare fast sig egentligen vid tre hufvudsaker. I första rum-

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

met hafva de framhållit den ojemna handelsbalansen, som på ett be-
tänkligt sätt synes dem luta till Norges fördel. Det hafva äfven flere
af motionärerna gjort, och en af dem, min granne, herr Eliasson i
Skuttungeby, har till och med, när han skulle lemna ett bevis på
huru ofördelaktigt handelsbalansen stälde sig för Sverige, på ett föga
lyckligt sätt grupperat statistiska siffror. Han har vid talet om
Sveriges export till och import från Norge i båda fallen tagit svenska
uppgifter, då det är alldeles klart, att man, för att få en någorlunda
rigtig uppfattning af hithörande förhållanden, skall för importen till
Sverige taga de svenska siffrorna och för exporten till Norge natur-
ligtvis de norska. Gör man detta, så ställa sig verkligen sifferför-
hållandena annorlunda, än hvad den ärade motionären, herr Eliasson,
syntes förmena. I sjelfva verket hade då införseln från Norge till
Sverige 1893 ett värde af 31,439,496 kronor, utvisande i följd af en
förändring i värdeberäkningen ett sjunkande af vid pass 4 millioner
från föregående år. Men exporten till Norge från Sverige hade sam-
ma år ett värde af något öfver 28 millioner kronor, utvisande en
stegring från föregående år af nära 1 million.

Men det är icke nog härmed. Det är icke hela denna export
och hela denna import, som faller under inflytandet af mellanriks-
lagen. För att få klart för sig mellanrikslagens inflytande på sam-
färdseln mellan Sverige och Norge, måste man fränse alla i begge
rikena tullfria varor, som af mellanrikslagen icke beröras, vidare alla
tullpligtiga varor, som icke inom Sverige eller Norge produceras,
samt slutligen sådana inhemska varor, för hvilka afsändarne icke
kunnat eller icke brytt sig om att anskaffa produktionsbevis. Håller
man sig sålunda till den delen af exporten, som af mellanrikslagen
direkt beröres, ställa sig i sjelfva verket siffrorna ännu gynsamare
för oss med afseende på den internationella förbindelsen mellan
Sverige och Norge. Enligt den svenska statistiken var värdet af denna
införsel från Norge till Sverige år 1893 nära 15 $\frac{1}{2}$ millioner, då deremot
värdet af exporten från Sverige till Norge var något öfver 19 mil-
lioner. Det var således här ett plus för Sverige af mellan 3 och 4
millioner.

Vidare har man talat om mellanrikslagens skadliga inverkan på
det svenska jordbruket. Derom tala flere af motionärerna eller kan-
ske rättare alla motionärerna, och i deras tal instämmer äfven utskot-
tet på sid. 2 och 3, der det framhåller mellanrikslagens skadliga in-
flytande på det svenska jordbruket, ända fram till slutet af år 1894.
Jag skall anhålla att äfven i detta fall som stöd för min afvikande
åsiqt få anföra några siffror. Hela spanmålsinförseln till Sverige 1893
af omalen spanmål var något öfver 221 millioner kg. och af malen span-
mål 15 $\frac{1}{2}$ millioner kg., uti runda tal räknadt. Af hela denna import af
malen och omalen spanmål utgjorde importen från Norge en försvin-
nande liten del, eller af omalen spanmål 1 $\frac{1}{2}$ million kg. och af ma-
len 3,750,000 kg. Men nu är det väl att märka, att af denna span-
målsimport från Norge berördes endast en högst obetydlig del af den
s. k. mellanrikslagen. På grund af densamma gick tullfri af omalen
spanmål 46,000 kg. och af malen 359,000 kg., således en, så vidt jag
kan förstå, försvinnande liten del i jemförelse med det hela. Nu

har visserligen utskottet anfört, att, sedan tullukasen utkom i början af detta år, förhållandena högst väsentligt förändrats till det sämre, i det att den tullfria importen af spannmål från Norge väsentligt stigit, så att den under månaderna januari, februari och mars endast till stora Kopparbergs, Vermlands och Elfsborgs län skulle uppgå till 677,000 kg. Ja, detta är ju mycket möjligt, och det utgör endast ett nytt bevis på den gamla satsen, att straffet stundom följer mycket snabbt på synden.

Man har, när man talat om mellanrikslagens inverkan på det svenska landtbruket, äfven talat om den brödimport, som från Norge egt rum till Sverige. Med afseende på denna import är det på det sättet stäldt, att, sedan en förändring år 1890 infördes i § 3 mellanrikslagen, hvarigenom bakning förklarades vara någonting, som *icke* medförde naturalisation af varan, importen af bröd från Norge till Sverige sjönk i högst betydande grad. Under åren 1887—89 var importen af finare bröd i medeltal 83,000 kg., föll derefter och var under åren 1890—92 endast 42,000 kg. samt 1893 endast 25,000 kg. Och hvad beträffar importen af »bröd, andra slag», så uppgick den 1889 till 1,331,000 kg., sjönk de följande åren till 159,000 kg. och utgjorde 1893 endast 44,000 kg. Jag förmodar, att Jerikos murar icke ramla för så litet.

Slutligen har man talat om mellanrikslagens utomordentligt skadliga inverkan på den svenska industrien. Jag kan endast beklaga mina högt aktade politiska motståndare för det temligen ljumma understöd, som de i detta fall erhållit både af embetsverken och bevillningsutskottet, emedan alla dessa auktoriteter förklarat, att »de funnit de mot mellanrikslagen anförda klagomålen, så vidt de blifvit på faktiska förhållanden grundade, i allmänhet, särskildt hvad beträffar den egentliga fabriksindustrien, ega mindre både omfattning och innebörd än embetsverken, med afseende å den allmänna meningen rörande mellanrikslagen väntat». Ja, det skall Gud veta, att, om man närmare ser i papperen, d. v. s. närmare undersöker de statistiska data, der icke finnas synnerligt grundade skäl till klagan. Och det är karakteristiskt, att, när embetsverken och bevillningsutskottet skola framhålla några särskilda grenar af den svenska industrien, som skulle lida af mellanrikslagen, de icke kunna anföra andra än spik-, jäst- och margarinindustrien. Jag tror, att endast denna omständighet torde visa, att mellanrikslagen med afseende på den svenska industriens trefnad icke är så absolut förkastlig. Man behöfver endast undersöka exportsiffrorna för en mängd varugrupper, för hvilka jag har uppgifter här uti min hand, för att finna, att Sverige under de sista åren, i synnerhet 1893, haft en allt mer vidgad marknad i Norge. I synnerhet gäller detta om den s. k. textilindustrien.

På det hela kan man säga, att under den sista tiden de båda rikena Sverige och Norge uti sitt varuutbyte hafva stått och fortfarande stå på samma ståndpunkt, på hvilken de stått under ett par tre årtionden, och att, om en förändring häri under det sista året inträffat, denna förändring hellre varit till förmån för Sverige. Men hvad som är absolut säkert, är, att de förenade rikena tillsammans

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

inom sitt eget område så småningom alltmer undanträngt utlandet och förbehållit Sverige-Norge såsom marknadsplats för sin egen industri.

Med allt detta vill jag icke förneka, herr talman, att mellanrikslagen behöfver i många punkter revideras. Jag erkänner villigt, att, på grund af den tullförhöjning å spanmål som skett under denna riksdag, det är nödvändigt att åstadkomma en sådan förändring i 3 § mellanrikslagen, att spanmål, vare sig den är norsk eller icke, skall vid export från Norge till Sverige bära *hel* tull, med undantag naturligtvis för de småpartier, hvarom mellanrikslagens 4 § har att tala. Vidare synes det mig klart, att mellanrikslagen måste förändras äfven i den rigtning, att icke den norska industrien må kunna tillgodogöra sig tullskillnaderna på diverse råämnen, hvilket rubbar reciprociteten mellan rikena till Sveriges skada. I det fallet är jag fullkomligt ense med utskottet liksom med utskottets reservanter. Jag skiljer mig från dem endast med afseende på sättet att vinna det åsyftade målet, och i det fallet ber jag att få sluta mig helt och hållet till bevillningsutskottets ärade reservanter. När jag medger, att en revision af mellanrikslagen är väl behöflig, är jag deraf i min tanke alls icke förpligtad att tillika vara med om lagens uppsägning såsom den *första* åtgärden att vidtaga. Ett sådant tillvägagångssätt är ungefär detsamma som att söka komma till nytt aftal med en bolagsman eller gammal vän på det viset, att man såsom inledning till aftalet ger honom ett knytnäfsslag midt i ansigtet. Jag kan icke finna, att ett sådant tillvägagående är praktiskt. Erfarenheten ger icke vid handen, att det är nödvändigt i våra förbindelser med vårt brödraland. Jag är i det fallet af en helt annan tanke än den siste ärade talaren, herr Petri. Vid de två revisioner af mellanrikslagen, som genomförts 1887 och 1890, har, så vitt jag vet, Norge visat allt önskligt tillmötesgående mot Sveriges önsknin- gar, och jag ber att få fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att båda gångerna yrkandet på revision utgick ifrån Sverige.

I likhet med utskottets reservanter anser jag således, att det skulle vara en mycket opraktisk procedur, för så vidt man verkligen vill en ny mellanrikslag, att börja med lagens uppsägning, emedan det i så fall, att döma af den erfarenhet, som man hitintills haft, skulle komma att dröja en mycket längre tid, innan man kunde få en ny mellanrikslag till stånd. Det kunde till och med hända, att vid de två årens slut man stode utan mellanrikslag till förfång för våra näringar, såsom de ärade utskottsreservanterna anført uti sin enligt mitt förmenande väl skrifna reservation, sid. 23, der reservanterna i fyra punkter framhålla de olägenheter för hela det svenska näringslivet, som skulle blifva en följd deraf, att icke någon ny mellanrikslag hade kommit till stånd före uppsägningstidens slut.

Då jag icke annat kan förstå, än att en dylik eventualitet skulle vara till oberäknelig skada för vårt fädernesland, så kan jag icke vara med om ett förslag, som innebär mellanrikslagens omedelbara uppsägning före inledandet af underhandlingar om en revision, och jag får därför, herr talman, instämma med de ärade utskottsreservanterna med den modifiering i deras yrkande, som af den förste ärade talaren blifvit framställt.

Herr Bäckgren: Då jag varit med om att underteckna en af motionerna om mellanrikslagens uppsägande, så skall jag be att få yrka bifall till utskottets så motiverade hemställan derom.

Så vidt jag kan förstå, äro de handels- och sjöfartsöfverenskommelser mellan Sverige och Norge, som äro sammanfattade i den s. k. mellanrikslagen, tillkomna för att bereda fördelar för de båda ländernas närings- och handelslif, men då innehållet i dessa öfverenskommelser i flera fall är sådant, att det till följd af Norges tulllagstiftning länder hufvudsakligen detta land till godo och naturligtvis då på Sveriges bekostnad, så blir det för vårt land en oafvislig pligt och tvingande nödvändighet att söka få de uppenbara missförhållandena undanröjda. De från svenska näringsidkare flerfaldiga gånger framburna klagomålen öfver mellanrikslagens för Sverige skadliga bestämmelser med anhållan om åtgärders vidtagande för deras afhjelpande bära väl vittne om, att mellanrikslagen icke alltid tillgodosett berättigade anspråk från svensk sida. Dessa klagomål hafva tillkommit efter den erfarenhet, som i det praktiska lifvet vunnits med tillämpning af lagens innehåll. Många torde de ej vara, hvilka nu ej inse, att mellanrikslagen behöfver omarbetas för att bättre fylla sin bestämmelse, att vara till bättnad såväl för Sverige som för Norge. Utskottets samtliga herrar ledamöter tyckas också vara eniga om, att en förändring bör ske, och det synes vara endast i fråga om sjelfva sättet att få denna förändring till stånd, som åsigterna inom utskottet äro delade.

Reservanternas största fruktan för en öppen och klar uppsägning af mellanrikslagen skulle väl ligga i faran att icke vidare få någon mellanrikslag till stånd de begge länderna emellan. Frågan är då, om olägenheterna deraf skulle för vårt land blifva större, än hvad de äro med den mellanrikslag, som nu finnes. Genom uträkningar har man ju visat, att mellanrikslagens verkningar minskat Sveriges inkomster årligen med millioner kronor. Äfven om dessa siffror skulle hafva stält sig något olika, i fall mellanrikslagen icke funnits till, bevisa de dock, att denna lag icke verkat för Sverige, hvad man med densamma åsyftat. Skulle det åsyftade lättare varuutbytet de båda länderna emellan ske med så betydliga uppoffringar från Sveriges sida, som man framhållit, så blir det ju Riksdagens pligt att uttala sig för en uppsägning af mellanrikslagen, den må sedan komma till stånd i annan form eller icke. En handels- och sjöfartsöfverenskommelse, som hufvudsakligen gynnar blott det ena landet på det andras bekostnad, är efter min uppfattning mellan fria nationer hvarken rättvis eller önskvärd; och att, såsom mellanrikslagen nu är affattad, den icke lyckats jemnt afväga fördelarne mellan de begge länderna, derom vittna de många klagomålen öfver densamma från svensk sida. Lika litet som det må tillkomma Sverige att genom mellanrikslagen njuta oskäligen fördelar på Norges bekostnad, lika litet må det tillkomma Norge att hufvudsakligen hafva fördelar på sin sida. Kommer en uppsägning till stånd, blifva de båda länderna i tillfälle, om de så önska, att med afseende på förhållandena sådana som de varit, sådana som de nu äro och sådana de under uppsägningstiden kunna gestalta sig, grundligen revidera och

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

omarbeta mellanrikslagen, så att den må verka hvad man med densamma åsyftar, nemligen ömsesidig fördel för de båda brödralanden.

Ser man nu på reservanternas olika förslag, så synes det, som om det knappast skulle kunna leda till någon ny mellanrikslag. Reservanterna tala visserligen först om underhandlingar och skyndsamma underhandlingar, som skulle kunna leda dertill, att förslag till ny mellanrikslag kunde framläggas till nästa års Riksdag, men det ser ut, som om reservanterna själfva ej hade så synnerligen stor förhoppning, att dessa underhandlingar skulle leda till någon ny mellanrikslag. Ty omedelbart efter detta reservanternas förslag tala de om, att, i fall underhandlingarne ej ledde till det önskade resultatet, för nästa Riksdag skulle framläggas uppgift om det resultat, hvartill dessa underhandlingar leddt, på det att, som reservanterna säga, nästa års Riksdag »må blifva i tillfälle att efter sig företeende omständigheter besluta, om mellanrikslagen skall uppsägas eller icke». Hålla nu reservanterna strängt på sin åsigt, att någon uppsägning af mellanrikslagen ej bör ske, och skulle den åsigten vinna majoritet inom denna kammare i år, så får man väl icke antaga, att denna majoritet skulle till nästa år helt och hållet byta om mening i denna fråga, så att en uppsägning då skulle kunna i denna kammare beslutas.

Vidare hemställa reservanterna om ändring i § 3. Det föreföll mig, när jag genomläste reservationen, mycket besynnerligt, att icke ett ord nämndes om § 14, men som den ärade vice ordföranden i bevillningsutskottet nu har framlagt förslag om ett tillägg, så att äfven orden »i 14 §» skulle intagas, vill jag icke fästa mig dervid. Det hade i annat fall skolat leda till, att de vid denna riksdag beslutade tullsatserna reducerats till jemnt hälften, ty den utländska spanmälen hade ju då sökt sig väg öfver Norge till vårt land.

Reservanterna hemställa i sista punkten af klämman, att, om underhandlingarne om den begärda förändringen af §§ 3 och 14 icke skulle leda till önskvärdt resultat, Riksdagen skulle »bemyndiga» Kongl. Maj:t att uppsäga mellanrikslagen. Ja, detta bemyndigande kan visserligen innebära en uppsägning af mellanrikslagen, men det kan också innebära rakt ingenting, ty om Kongl. Maj:t ej själf skulle vilja hafva mellanrikslagen uppsagd, så begagnar sig Kongl. Maj:t naturligtvis icke af detta bemyndigande, och då stå vi på samma ståndpunkt, som vi nu stå.

Herr talman! Då enligt min uppfattning en uppsägning af den nuvarande mellanrikslagen fortare och lättare skulle leda till att få en efter Sveriges nuvarande förhållanden mera afpassad mellanrikslag, så anhåller jag att få vidhålla mitt i början af mitt anförande gjorda yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Kardell: En sund unionspolitik här i nordens måste i främsta rummet gå ut på att allt mera närma de skandinaviska brödrafolken till hvarandra, att verka för deras allt närmare sammanlutning uti vänskap och förtroende. På våldets väg kan naturligtvis icke detta mål nås. Den vägen leder endast till nationalhatets förbannelse, och har man en gång kommit dit, är det icke mycket bevändt med nordens lugn, kanhända ej heller med nordens sjelfstän-

dighet. Min öfverrygelse är, att utan *hjärtats* union någon verklig politisk union icke är i längden möjlig.

Jag tror emellertid, att man kan säga, att, i trots af de mer eller mindre våldsamma politiska slitningar, som då och då rubbat harmonien i nordén allt sedan 1814, i det stora hela ett allt större närmande dock egt rum mellan de båda brödrafolkens djupare lager, ett närmande, som gjort, att det gamla nationalhatet allt mera aftagit. Detta närmande beror i främsta rummet på de tilltagande kommersiella förbindelser, som under denna tid varit rådande mellan de båda folken. Det gifves, som vi veta, intet säkrare medel att borttaga gamla nationella fördomar eller närma nationerna till hvarandra än handeln. Det har sagts, att ingen ångbåt befordrar gods och passagerare mellan Dover och Calais utan att en del af det forna nationalhatet mellan engelsmän och fransmän blir afnött. På samma sätt kan man säga, att intet bantåg befordrar gods och passagerare mellan olika punkter i Sverige och Norge, utan att de gamla nationella skiljaktigheterna minskas, utan att de forna dissonanserna småningom försvinna och upplösas i harmoni.

Vi, som bo i gränsprovinserna, känna bäst till detta. Jag kan specielt anföra exempel från Jemtland. Under den gamla tiden, under ofridens och tullskrankornas tidehvarf rådde der ett verkligt nationalhat mellan trönder och jemtar. Uti Jemtland finnas ännu bland folket åtskilliga sägner och berättelser från denna tid, i hvilka norrmanen, då han der förekommer, icke framställes just i någon fördelaktig dager. Den omständigheten beror derpå, att hans bild blifvit vanställd af nationalhatet. Sådana berättelser gå visserligen ännu ibland folket, och det händer, att man skrattar åt dem, men det finnes ingen enda sådan berättelse från vår tid; dertill är vänskapen med bröderna på andra sidan gränsen allt för stark; man känner den allt för intimt, allt för nära för att nu kunna göra sig skyldig till något sådant.

Man må väl taga sig till vara för att störa det sammansmältningensarbete, som sålunda börjat och under långliga tider fortgått, hvilket man skulle göra, om man rubbade handelsförbindelserna.

Här har talats så mycket om handelsbalansen, här har ordats om, att vi svenskar årligen skulle förlora betydande penningssummor till norrmanen. Huru kan man säga det? Det finnes ingen, som kan exakt uppgifva handelsomsättningens storlek. Det finnes ingen, som kan kontrollera uppgifterna om export och import. De officiella siffrorna afvika här vid lag betydligt ifrån hvarandra. Och då enskilda personer undersöka dessa förhållanden, så komma de, som vi hafva funnit, till högst olika resultat. Enligt somliga blir det en högst betydande förlust för Sverige, såsom en bekant ledamot af Första Kammaren räknat ut. Enligt andra skulle vi deremot till och med hafva vinst på förbindelsen. Men äfven om vi till punkt och pricka kände till värdet af importen och exporten, hvad skulle detta egentligen lära oss om handelsbalansen? Vi må komma i häg, att export icke alltid är detsamma som vinst och import icke alltid detsamma som förlust. Det kan ju mycket väl låta tänka sig, att en norrman exporterar en vara till Sverige, och att den svenska köparen

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

der vid lag gör en betydande vinst, under det den norska säljaren gör en betydande förlust. Sådana förhållanden äro naturligtvis icke de vanliga. Man får icke betrakta affärer i allmänhet såsom ett slags operationer, vid hvilka de båda parterna söka att lura hvarandra, så att den ena skall vinna och den andra förlora. Långt derifrån! Förhållandet är tvärt om sådant, att vid sunda affärer, då båda parterna gå till dem med öppen blick för sakförhållandena, resultatet blir det, att *båda* vinna, både säljaren och köparen. Så är förhållandet mellan de enskilde och så är äfven förhållandet mellan nationerna.

Jag anser sålunda, att under den tid, vi haft mellanrikslagen, den har visat sig vara till gagn för de båda brödrafolken; ingen torde kunna bevisa motsatsen. Vi, som bo i gränsprovinserna, hafva, såsom sagdt, endast fördelaktig erfarenhet om dess verkningar. Det är för öfrigt egendomligt, att af de 56 ledamöter från denna kammare, hvilka undertecknat den stora motionen om mellanrikslagens uppsägning, äro icke färre än 42 från Göta rike, 13 från Svea rike och de flesta af dem från de ostligare trakterna af denna landsända, samt endast en från Norrland; denne representerar en ort, som är mera aflägsen från Norge än någon annan valkrets i Norrland. Detta förhållande torde också bevisa någonting i fråga om det rätta sakförhållandet här vid lag.

En talare på jönköpingsbanken nämnde, att norrmännen burit sig illa åt beträffande den diplomatiska frågan m. m. Jag undrar hvad den saken hör hit? Äfven om alls icke någon politisk union funnes mellan Sverige och Norge, behöfdes dock en mellanrikslag; men en politisk union mellan de begge folken utan en mellanrikslag är en omöjlighet. Skulle man nu åter införa tullskrankor, sådana som i forna tider skilde Sverige och Norge från hvarandra, skulle detta leda till mycket elände; ty dermed skulle naturligtvis följa smyghandel och andra demoraliserande saker. Smyghandeln skulle helt enkelt icke kunna förhindras, ty den politiska gränsen mellan Sverige och Norge är långt ifrån öfver allt densamma som den naturliga. Det finnes på östra sidan om Kölen flera socknar, som tillhöra Norge; huru skulle man på dessa ställen kunna hindra luren-drejeri? Detta skulle knappast lyckas äfven om man dit kommen-derade hela den svenska armén!

Jag anser sålunda, att det ligger stor fara i att nu biträda utskottets hemställan om ovilkorlig uppsägning. En talare frågade hvilka dessa faror skulle vara. Jo, det är naturligtvis först och främst den faran, att vi om ett par år härefter antagligen icke hafva någon mellanrikslag, något som enligt min åsigt vore en stor olycka för nordén. Denna fara hafva vi å vår sida velat undvika. Genom uppsägningen skulle också uppstå förbittring och ovilja mot Sverige från norsk sida; vi skulle genom ett sådant tillvägagående taga till förebild den norska vestern, som ju vill uppsäga den konsulära gemenskapen utan föregående underhandling med Sverige. Jag har hört detta tillvägagående klandras mycket och med rätta, och detta i synnerhet från det håll, der man nu önskar omedelbar uppsägning.

Jag medgifver nog, att en revision af mellanrikslagen är nödvändig just med hänsyn till de höga tullsatser på spanmål, som i år

antagits af Riksdagen. Må vi då nöja oss med att begära en sådan revision, men sjelfva mellanrikslagen böra vi hålla på, ty den är nödvändig så länge vi icke kunna få en fullständig tullförening mellan de båda länderna till stånd, hvilket naturligtvis vore det bästa. Men med de olika tullsystem, som nu råda i de begge länderna, kunna vi för närvarande icke tänka på något sådant. Vi böra sålunda, såsom sagdt, nöja oss med att begära en revision och medgifva uppsägning endast om norrmännen icke vilja gå in på en billig revision. Då är det *deras* fel och icke vårt att mellanrikslagen upphäfves.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Jag ber, herr talman, att på grund häraf få yrka bifall till reservanternas hemställan med det af herr Johan Johansson gjorda tillägget.

Herr *Norberg* instämde häruti.

Herr friherre von Knorring: Af den reservation, som bifogats utskottets betänkande, framgår, att reservanterna, i likhet med bevillningsutskottets pluralitet, anse, att en revision af mellanrikslagen bör ske. Reservanterna äro dock af olika åsigt mot utskottet beträffande sättet att få denna revision till stånd. Mellan raderna af reservationen kan man dock läsa, att reservanterna äfven beherskas af en ganska stor fruktan för att, om mellanrikslagen nu blir uppsagd, det kan inträffa, att någon ny mellanrikslag sedan alls icke kommer till stånd. Huru vida reservanterna anse, att det är lämpligare att behålla den nuvarande mellanrikslagen, sådan den är, än att icke alls hafva någon mellanrikslag, det vågar jag nu icke afgöra. Af vissa yttranden, som bevillningsutskottets vice ordförande nyss fälde, har jag dock vågat att draga en slutsats, som jag behåller för mig sjelf. Jag tror emellertid, att hvarje fruktan för att, om mellanrikslagen nu uppsäges, någon ny mellanrikslag icke skall komma till stånd är obefogad. Den är obefogad, därför att norrmännen sannolikt skola väl betänka sig, innan de vägra ingå på de medgifvanden, som fordras från svensk sida, då de väl kunna inse, att, i händelse en tullgräns upprättas mellan de båda länderna, Norge sannolikt skall göra långt större förluster derpå än Sverige. Under sådant förhållande skulle nemligen norrmännen naturligtvis få långt svårare att få in sina varor i vårt land, som har högre tullar, än vi skulle hafva att få in våra varor till dem, då tullarne ju äro låga i Norge. Derjemte är att märka, att under en mellanrikslags-regim hafva norrmännen utsigt att kunna få sälja sina varor i vårt land relativt för högre pris än vi våra varor i deras land, därför att de i vårt land hufvudsakligen konkurrera endast med svenska varor, hvaremot vi i Norge med anledning af Norges lägre tullsats måste konkurrera utom med norska, äfven med utländska varor. Jag tror således, att hvarje farhåga, att icke en ny mellanrikslag skulle komma till stånd, i händelse den nuvarande blir uppsagd, är oberättigad.

Såsom ett skäl för att icke uppsäga mellanrikslagen nu genast hafva reservanterna framhållit, att norrmännen alltid förut visat stort tillmötesgående, då det varit fråga om revision af denna lag. Jag anser icke detta skäl vara användbart, ty först och främst är det nu fråga om en långt vidsträcktare revision än förut; och dertill kom-

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

mer, att den nuvarande norska regeringen sannolikt skall hysa stora betänkligheter att utan nödtvång göra några medgifvanden i afseende på mellanrikslagen, enär den då säkerligen skulle utsätta sig för beskyllningen att *vtaga svenska hänsyn*, en beskyllning, som i andra hänseenden gjorts samma regering, ehuru, efter all anledning att antaga, orättvist. Deremot ställer sig saken helt annorlunda, om den norska regeringen kan för stortinget framvisa det andra alternativet: om icke de begärda medgifvandena lemnas, så är det slut med mellanrikslagen.

Jag tror sålunda, att det klokaste sättet att gå till väga för att nå det åsyftade målet är att uppsäga mellanrikslagen. Bevillningsutskottets vice ordförande sade visserligen, att ett sådant tillvägagående vore att använda en knytnäfspolitik. På samma gång karakteriserade han dock det sätt, som norrmännen använda i ett visst annat hänseende, så, att det vore att, utan att först tillfråga grannen, vidtaga åtgärder emot honom. Jag skulle vilja helt enkelt kasta om denna karakterisering, och jag har så mycket större anledning dertill, som jag tror mig veta, att när en handelstraktat finnes mellan två länder, och deri stadgats ömsesidig uppsägningsrätt, är det vanligt, att det landet, som önskar en revision af traktaten, först uppsäger densamma, och icke plägar detta anses såsom knytnäfspolitik. Ännu mindre bör en uppsägning af oss nu anses såsom sådan politik.

Det kunde nog vara ännu mycket att anföra mot reservanternas förslag, men jag vill icke allt för länge upptaga kammarens tid. Jag vill blott anmärka, att det föreslagits, att regeringen skulle söka åstadkomma sådan ändring i § 3 af gällande mellanrikslag, att spanmål från Norge till Sverige komme att draga hel tull. Nu har från reservanternas sida gjorts ett tillägg i afseende på 14 §, som befunnits alldeles nödvändigt. Men det finnes också bestämmelser i 4 §, som böra ändras, nemligen beträffande införsel af småpartier, 150 kg. omalen och 100 kg. malen spanmål, ty denna införsel kommer naturligtvis eljest att fortgå lika obehindradt som hittills. Huru stora kvantiteter spanmål importerats till oss i dylika småpartier, det känner jag icke, men någon obetydlighet är det icke. Det är för öfrigt mycket antagligt, att, om de nu begärda medgifvandena göras beträffande spanmålstullen, underhandlingarne om afhjelpande af de öfriga bristerna i lagen komma att draga så mycket längre ut på tiden, så att det icke finnes någon säkerhet för att resultatet kan framläggas för nästa Riksdag. Man kan derjemte antaga möjligheten af att, sedan medgifvande lemnats af Norge i afseende å spanmålstullarne, Riksdagen icke skulle finnas synnerligen angelägen att uppsäga mellanrikslagen, äfven om förslaget till de öfriga bristernas afhjelpande icke befunnes tillfredsställande. Det är äfven därför jag hyser den åsigt, att det är bäst att smida medan jernet är varmt och nu genast uppsäga lagen.

Jag yrkar på grund häraf bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Rydberg*, *Boëthius* och *Restadius*.

Herr Fredholm från Stockholm: Som kammaren behagade er-

inra sig, aflät sislidne Riksdag en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t måtte bringa till stånd en utredning rörande mellanrikslagen och på grund deraf framkomma med framställning i ämnet.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Utredningen hafva vi fått, men jag beklagar, att någon framställning med anledning deraf icke blifvit af regeringen till Riksdagen afgifven. Jag beklagar detta därför, att under hela det år, som förflutit, sedan Riksdagen afgaf sin skrifvelse, här i landet pågått en väldig agitation för att få mellanrikslagen upphäfd, under antagande, att denna mellanrikslag endast och allenast medfört ogynnsamma verkningar för vårt land och dess industri. Denna agitation har, som vi veta, utmynnat i fyra till denna Riksdag afgifna motioner, uti hvilka mer än hundra af Riksdagens ledamöter hafva deltagit. Man skulle, såsom det vill synas mig, kunnat hafva skäl att förvänta, det regeringen redan af denna anledning skulle hafva funnit sig föranlåten att till Riksdagen inkomma med den begärda framställningen i ämnet, och det vill vidare synas mig, som man till en sådan förväntan skulle kunnat hafva ännu större skäl, därför att regeringen till denna Riksdag inkom med en proposition om betydligt höjda spanmålstullar. Det vill nemligen på grund af sakens vigt synas, som om i samband med denna proposition också bort göras antydning om, huru man skulle ordna förhållandena i afscende på spanmålshandeln mellan Sverige och Norge.

Emellertid hafva långt ifrån alla varit eniga i att anse, att mellanrikslagen för landet medfört så stora olägenheter, som motionärerna påstått, i synnerhet en af dem, som för sin del anser för landet förmanligast att icke hafva någon mellanrikslag alls. De myndigheter, som yttrat sig i frågan, äro af annan mening och hafva betraktat den både med mycket större sakkunskap och med mycket större lugn. Man bör därför tillmäta myndigheternas omdöme betydligt större vitsord än en hos allmänheten uppjagad opinion, i synnerhet om den hyses af personer, som hvarken hafva förmåga eller tid att taga kännedom om denna ganska invecklade fråga, hvilket i många fall torde vara händelsen. Alla äro likväl ense om, att mellanrikslagen, sådan den nu är, är behäftad med brister, hvilka uppkommit på den grund, att Sverige, sedan den sista revisionen vidtogs, har gjort så stora förändringar i sin ekonomiska lagstiftning. Alla äro också ense derom, att man bör söka att få sådana ändringar till stånd, hvarigenom lagen fortfarande kan komma att fylla sitt ändamål till fromma för båda folken.

Det är endast och allenast om *sättet*, på hvilket man skall gå till väga för att vinna detta mål, som meningarne äro delade. Men det är ju tydligt och klart, att uti en fråga som denna, af en sådan mellanfolklig beskaffenhet och af så djupt ingripande betydelse, man icke kan begära, att hvarje enskild person skall hafva den öfverblick öfver förhållandena och den kännedom om alla på frågan inverkan omständigheter, som är nödvändig, för att man skall kunna bestämma sig för det sätt, på hvilket det är klokast att gå till väga, när man vill åstadkomma ändring. Denna öfverblick af förhållandena, som den enskilde saknar, den är likväl regeringen i besittning af. Men

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

då nu utskottet icke i någon framställning från regeringen haft ledning för sitt omdöme, har det fått lita på egna krafter, och därför har det inom utskottet gjort sig olika meningar gällande om bästa sättet att gå till väga för att få af alla önskad ändring till stånd, allt efter den opinion om mellanrikslagens menliga verkningar, som hos den ene eller andre medlemmen af utskottet varit rådande.

Då vi nu emellertid stå inför ett afgörande, så vill det synas mig, som om det för kammarens ledamöter skulle vara af mycket stor vikt att få kännedom om, hvilken ställning regeringen intager till denna fråga; och då vi äro nog lyckliga att se hans excellens herr statsministern här närvarande, så tager jag mig friheten att till honom framföra en vördsam anhållan, att han ville lemna kammaren del af den ställning, regeringen intager till frågan, och hvilket sätt regeringen anser klokast att tillgripa för att vinna det åsyftade ändamålet. En sådan kännedom om regeringens ståndpunkt synes mig vara viktig, icke blott för denna kammare, utan kanske ännu mer för utskottet, för den händelse att kamrarnes olika meningar sålunda blir en nödvändighet.

Beträffande de olika sätt att vinna ändring i mellanrikslagen, som här blifvit framhållna, så kan jag för min del icke finna annat, än att en ovilkorlig uppsägning skulle vara det minst lämpliga. I motsats härtill yttrade den siste talaren, att, så vidt han kunde finna, en ovilkorlig uppsägning vore det enda rätta sättet, ty, sade han, han hyser ingen fruktan för, att icke en ny mellanrikslag skulle komma till stånd, och detta af det skäl, att norrmännen skulle hafva större förlust af lagens upphäfvande än svenskarne. Detta sitt påstående grundade han derpå, att tullarne och foljaktligen äfven varuprisen här i landet äro högre än i Norge, och att norrmännen därför skulle hafva stor fördel af att exportera sina varor hit, under det vi deremot skulle hafva olagenhet af att exportera våra varor till Norge genom att der erhålla lägre pris. Jag kan icke förstå ett sådant resonnement, enär det väl bör vara alldeles likgiltigt, hvilka tullar äro gällande i importlandet, då det på denna marknad är med den inländska tillverkningen som vi i Norge, likasåväl som norrmännen här, hafva att kämpa. Konkurrensen blir i det hänseendet precis lika, huru stora eller små tullarne än äro. Fördelen af mellanrikslagen ligger deri, att begge folken med lätthet kunna skicka sina varor till hvarandra och att de dervid stå till hvarandra i bättre ställning än till utlandet, så att de lättare än utländingen kunna hos hvarandra till fromma för begge folken skapa sig en marknad.

Såsom ett ytterligare skäl, hvarför man borde upphäfva lagen, anförde samme talare, att man vid en underhandling icke skulle komma att röna tillmötesgående från norrmännens sida. Detta är ett resonnement, som jag icke heller kan förstå, ty om, som han sade, lagen för norrmännen medför så betydligt stora fördelar, så skulle det förvåna mig på det allra högsta, om de icke skulle be-
möda sig om att göra de för lagens bestånd nödiga medgifvandena, hvarigenom ett för dem så fördelaktigt förhållande som det talaren framhöll skulle kunna ega fortvaro. Då han på dessa skäl ansåg

klokheten bjuda att nu uppsäga lagen, så får jag säga, att hvad som är klokt i fråga om mellanrikslagen ibland icke är så alldeles lätt att finna. De af kammarens ledamöter, som voro här i Riksdagen år 1887, torde påminna sig, huruledes vid den då vidtagna revisionen af mellanrikslagen reste sig ett högst betydligt motstånd mot en af de förändringar, som då i lagen infördes, nemligen den, att en vara af utländskt ursprung, som undergått endast förmalning, icke skulle åtnjuta tullfrihet. Herrarne torde minnas, hurusom qvarnegrarne då förklarade, att ett sådant stadgande skulle lägga hinder i vägen för afsättningen af deras mjöl till Norge, och hurusom de på denna grund ville förhindra mellanrikslagens antagande. Men huru gestaltade sig förhållandena året derpå? Hade icke denna bestämmelse antagits 1887, huru hade det då gått för oss 1888 och sedermera? Det är verkligen, på sätt omnämnda förhållande utvisar, en ganska svår sak att komma under fund med hvad som med hänsyn till framtiden är klokt eller icke klokt, när man grundar sitt omdöme på vexlande och tillfälliga förhållanden.

Hvad nu beträffar de andra begge förslagen, så skulle jag helst hafva sett, att man nu endast beslutade sig för att göra en revision af lagen för att få de olägenheter, som nu är förknippade med densamma, afhjelpa. Jag tror nemligen, att en sådan revision skulle kunna gå mycket lätt för sig, om man vore tillmötesgående å ömse sidor, hvilket dock förutsätter, att man erkänner de fördelar, lagen har och likaledes erkänner den rättvisa befogenheten hos så väl den ena som den andra parten att göra hemställan om ändring i sådant, som är till men för den. En sådan öfverenskommelse skulle enligt mitt förmenande kunna träffas både fort och väl, om man handlade på samma sätt, som man i allmänhet gör, när man har fördelaktiga affärsförbindelser med hvarandra och önskar ändring i träffade aftal.

Men man säger, att förhållandena nu icke äro sådana, och att man icke har någon tilltro till att en sådan revision skall komma till stånd, än mindre genomföras med sådan skyndsamhet, att de olägenheter, med hvilka vi nu hafva att dragas, skulle blifva snart afhjelpa. Man fäster sig dervid i synnerhet vid den olägenhet, som uppstått genom de här nyligen höjda spannmålstullarne, en olägenhet, som man anser kunna medföra betänkliga foljder för den svenska statskassan. Den olägenheten kan icke afhjelpas på annat sätt, än att Norge förklarar sig villigt till ett sådant medgifvande, att spannmål, som infördes från Norge, får draga hel tull. Då jag för min del icke kunnat förneka betydelsen af detta skäl, har jag för denna orsaks skull varit benägen att gå med på en vilkorlig uppsägning.

Man har sagt, att detta med revisionen förknippade vilkor skulle vara ett hot mot norrmännen. Detta påstående begriper jag icke. Jag kan nemligen icke föreställa mig, att någon kontrahent skall kunna taga det som ett hot, om den ena höfligt och välvilligt anhåller, att den andra ville vara god och ändra en kontraktsbestämmelse, som för den, hvilken begär ändringen, är af yttersta vikt att få ändrad och för den, af hvilken den begäres, icke har någon betydelse alls. Det kan i detta fall icke vara af någon betydelse för Norge att bibehålla ifrågavarande kontraktsbestämmelse, eftersom

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

norrmännen icke hafva någon spanmål att exportera. Norge är ju sjelft ett spanmålsimporterande land, och då kan det ju icke hafva någon olägenhet af att göra ett sådant medgifvande som det begärda. Jag föreställer mig således, att, om denna fråga framställles på ett hyggligt sätt, den icke skall möta något motstånd, så mycket mindre som dermed är förknippad den omständigheten — hvilken det icke är mindre viktigt att fästa afscende vid — att frågan icke behöfver någon utredning. Den behöfver icke underställas några myndigheter för inhemtande af deras yttrande. Saken är enkel och klar och kan, om man blott vill, beslutas ganska hastigt.

Det är på dessa grunder, som jag förenat mig med öfriga reser-
vanter i den afgifna reservationen. Jag kan icke förstå, hvarför man skall motsätta sig ett bifall till denna reservation. Ännu mindre kan jag fatta det motstånd, som framkommer från deras sida, som äro angelägna att få mellanrikslagen upphäfd, och som tillika förklara, att de för sin del äro fullt öfvertygade, att, såsom åtskilliga talare anført, norrmännen icke skola vara med om att göra det begärda medgifvandet. Om de verkligen hafva den öfvertygelsen, att norrmännen icke vilja eller skola göra detta medgifvande, så kan jag, som sagdt, icke förstå, att den omständigheten skall kunna afhålla dem att gå med på reservationen, emedan de ju, om de hafva rätt, skulle vinna just det mål, som de så mycket eftersträfva. Men äfven om det skulle gå på det sättet, att lagen på grund af det med revisionen förknippade vilkoret blir uppsagd, så hafva vi i alla fall visat ett bemödande att undvika en uppsägning, så vida man kan få de svåraste olägenheterna afhjelpta. Hvilketdera af de nu senast omnämnda yrkandena: på revision enbart, eller på en med revision förenad vilkorlig uppsägning det kan vara klokast att omfatta, är i likhet med allt, som står i samband med denna fråga, ganska svårt att afgöra för den, som icke känner ställningen bättre, än hvad den enskilde representanten kan göra. Kunde man deremot i denna del få en anvisning från regeringen, huru man för att säkrast vinna målet borde rösta, tror jag, för min del, att kammaren icke skulle vara ovillig att följa regeringen.

Herr talman! Jag skall tills vidare anhålla att få förena mig i det af herr Johan Johansson i Noraskog framställda yrkandet.

Med herr Fredholm förenade sig herrar *Gethe, Svensson* från Karlskrona och *Aulin*.

Ordet lemnades härefter till

Hans excellens herr statsministern Boström, som yttrade: Strax i början af debatten uttalades af en talare på stockholmsbänken en antydan om önskvärdheten af att från regeringens sida få höra ett uttalande i den föreliggande frågan, och den senaste talaren framstälde i detta hänseende en direkt interpellation. Jag vill då säga, att bestämmelserna i denna lag, som ju är af ekonomisk karakter, äro sådana, att med de förhållanden, som för närvarande råda i vårt land, förändringar deri äro af behovet pakallade. Detta är, så vidt jag

vet, erkändt af alla, som med saken haft att göra, liksom det också, så vidt jag kunnat höra, af ingen talare under diskussionen blifvit motsagdt.

I fråga åter om de olika *sätten* att gå till väga, behöfver jag icke erinra kammaren derom, att, då man förut önskat ändringar i lagen, man vid de två senaste tillfällena, åren 1887 och 1890, förfarit på det sättet, att ändringarne blifvit vidtagna under hand genom underhandlingar och öfverenskommelser mellan de båda regeringarne, hvilka öfverenskommelser sedermera blifvit af representationerna godkända. Denna fråga föreligger emellertid icke här; jag har åtminstone icke hört något yrkande derom. Jag vill således icke uttala mig, huru vida man icke fortfarande har att hoppas att på denna väg nå på det snabbaste sättet det resultat, som man önskar. Man har därför nu att välja mellan de två förslag, som här föreligga, utskottets och reservanternas. Det framgår dervid alldeles tydligt, att reservanternas förslag framkommit i syfte att göra framställningen mindre stötande, mera behaglig — eller hur jag skall uttrycka mig — gent emot Norge. Jag är dock mycket tveksam, huru vida verkligen reservanternas, på det sätt deras förslag blifvit formuleradt, lyckats deri. Mig förefaller det tvifvelaktigt, om en sådan bestämmelse i fråga om spanmålstullarne, som af reservanternas blifvit föreslagen och hvilken de önska få satt i verket till den 1 september, erhållit en rätt lycklig form, ty dermed är ju förknippadt äfventyret att, för så vidt nämnda bestämmelse icke till sagda tid kommit till stånd, en uppsägning skall ske. Lagen sjelf känner icke till någon sådan bestämmelse, att den och den åtgärden fordras vid visst äfventyr, utan lagen säger, att, om man vill hafva en ändring genomförd, detta skall ske genom uppsägning, hvilket naturligtvis icke hindrar, att man kan under hand försöka nå samma mål. Vid sådant förhållande må jag säga, att, då nu kammaren har att välja mellan utskottets förslag och reservanternas förslag, utskottets förslag synes mig vara att föredraga.

Vidare anförde:

Herr Thestrup: Herr talman! Jag kan icke tro, att en kontraktsenlig uppsägning af mellanrikslagen, derest en sådan varder af Riksdagen beslutad, skulle kunna betraktas såsom någon förolämpning, ännu mindre, såsom af en föregående talare antyddes, något slags våld mot brödrafolket, eller att härigenom något grundadt missnöje, som eljest måhända hade kunnat undvikas, skulle uppväckas mot oss. Sannolikt kommer, efter mitt antagande, resultatet att blifva, att, vare sig vi fatta beslut om omedelbar uppsägning af mellanrikslagen eller besluta i enlighet med det af reservanternas framlagda förslaget, vårt beslut i Norge skall betraktas såsom öfvergrepp och magtmissbruk. Jag anser därför, att vi i detta afseende kunna känna oss fullt lugna och fatta vårt beslut oberoende af den stämning, som gent emot oss i Norge kan vara eller blifva rådande.

Ägde vi visshet eller åtminstone grundad förhoppning derom, att de af herrar reservanter i deras reservation föreslagna underhandlingarne skulle föra till det åsyftade målet — en sådan revision

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Angående
 uppsägning
 af den s. k.
 mellanriks-
 lagen.
 (Forts.)

af mellanrikslagen, att, på sätt reservanterna säga på sid. 27 i betänkandet, »de olägenheter för det svenska näringslivet, hvilka på grund af de båda ländernas nu från hvarandra så betydligt afvikande tullsatser förefinnas, må kunna afhjelpas och så vidt möjligt är för framtiden förebyggas», skulle jag möjligen för min del kunna vara med om att biträda den i öfrigt egendomliga reservationen — egendomlig ej minst därför, att de notoriskt frihandelsvänliga reservanterna, i ett syfte, som dock ej bör kunna missförstås, föreslå sådan ändring i nu gällande mellanrikslag, att landtmannaprodukter, hvilka från Norge hit till landet införas, skola draga hel tull, men deremot lemna industriens alster alldeles ur räkningen; men då jag emellertid med den kännedom, jag för min del anser mig ega — och jag vet, att många der vid lag befinna sig på samma ståndpunkt som jag — om norrmännens tillmötesgående och lojalitet mot oss, ej blott i politiska, utan äfven i ekonomiska frågor, är fullkomligt öfvertygad om det gagnlösa i slika underhandlingar, i den form reservanternas förslagit, då brödrafolket helt visst ej vill vara med om någon rubbning eller förändring i den för dem så gynsamma mellanrikslagens bestämmelser, skulle följderna af bifall till reservationen ej blifva annan, än att den definitiva uppsägningen af samma lag ytterligare framflyttades 4 eller 5 månader och att vi derefter stode på precis samma punkt som förut, medan under tiden ett ytterligare tvisteämne derigenom inkommit i de redan så vanskliga unionella förhållandena.

Med anledning häraf och då jag för min del anser, att en efter båda ländernas ömsesidiga ekonomiska intressen afpassad ny eller reviderad mellanrikslag lättare och bättre kan komma till stånd efter det uppsägning af den nuvarande lagen egt rum; då jag vidare tror den raka vägen för att vinna ett önskvärdt mål vara den bästa och ändamålsenligaste; och då jag slutligen håller före, att brödrafolkens väl derigenom icke i någon mån kränkes eller äfventyras, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Larsson* från Upsala instämde häruti.

Herr *Swartling*: Herr grefve och talman, mine herrar! Den talare, som öppnade debatten om denna fråga, nemligen bevillningsutskottets ärade vice ordförande, citerade ett gammalt ordspråk: »det är icke ens fel att två gräla». Jag lemnar derhän, huru vida detta citat var så synnerligen väl valdt, då mig veterligen något gräl icke förekommit de båda länderna emellan och jag hoppas icke heller skall förekomma i denna fråga. Men han begagnade det till inledning för att få tillfälle att säga att det är egentligen från svensk sida, som man har att söka anledningen till klagomål öfver mellanrikslagen. Jag vill erkänna att i viss mån kan han hafva rätt. Ty det är ju den omständigheten, att vi funnit skäl att ändra vår tulltaxa, som gifvit anledning till att klagomål kunnat uppstå öfver tillvägagäendet från norsk sida; och jag kan väl förstå, att den ärade talaren såsom varm frihandelsvän ogera har sett dessa förändringar och helst skulle önskat att de uteblifvit. Men han får förlåta, om vi söka att i det längsta behålla vår sjelfbestämningsrätt, åtminstone i

ekonomiska frågor, sådana som röra vår tullagstiftning. Han framhöll också, utaf hvilken ofantlig betydelse mellanrikslagen vore för oss så till vida, att vi hade liflig och stor omsättning af åtskilliga varor till Norge. Det är nog sant, att det skulle vara få som bestreda rigtigheten af ett sådant påstående, likasom det är få, som bestrida att lagen är till ömsesidig fördel.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

En ärad talare här midt öfver, herr Höjer, framdrog som bevis på hvilka öfvervägande fördelar Sverige har af lagen ett arbete, som nyligen utgifvits af C. F. Wærn. Jag vill gerna tro på dess siffrors rigtighet, och ehuruväl jag icke saknar all anledning till tvifvel, vill jag taga dem för goda. Han erinrade, att utaf tullpligtiga genom mellanrikslagen tullfria vordna varor utgjorde importen till Sverige från Norge ett värde af 15 $\frac{1}{2}$ millioner och exporten från Sverige till Norge 19 millioner. Sverige exporterade således för 3 $\frac{1}{2}$ millioner mera, och det tyckes nog vara en förmån. Men jag har sett en beräkning — för att göra en jmförelse här vid lag — huru det ställer sig med den saken i förhållande till båda ländernas tillverkningsvärden. Man vet då, att enligt statistiken för år 1890 — någon senare statistik har man icke fått från Norge — utgjorde tillverkningsvärdet i Sverige 270 millioner och då man, med ledning af antalet industriarbetare, räknar sig till motsvarande tillverkningsvärde i Norge, så skulle det utgöra cirka 67 $\frac{1}{2}$ millioner. När man ser till förhållandet emellan dessa siffror och de nyss nämnda export- och importsiffrorna, så framgår det, att Norges export till Sverige utgör omkring 23 procent af tillverkningsvärdet, under det att Sveriges export till Norge utgör endast omkring 7 procent af tillverkningsvärdet. Deraf synes mig tydligen framgå, att Norge har fullt ut lika stora om icke större — man kan tydligen påstå större — fördelar än Sverige; och det ligger ju dessutom påtagligen i sakens natur, att det land, som vinner en ökad marknad på 5 millioner köpare, skall hafva större fördelar än det land, som vinner en ökad marknad på endast 2 millioner köpare.

Emellertid kan man ju fasthålla vid det, att fördelarne äro ömsesidiga. Den önskan bör vara allmän, att en mellanrikslag, som i möjligaste mån befordrar fri samfärdsel länderna emellan, måtte finnas, och en sådan skall också säkerligen alltid komma att finnas. Man är emellertid fullkomligt ense om, att omfattande ändringar i den nuvarande förordningen, den s. k. mellanrikslagen, behöfva vidtagas, och det är ju också endast om tillvägagångssättet för att snabbast och säkrast kunna genomföra dessa ändringar, som skiljaktigheter uppstått. För min ringa del har jag trott och tror fortfarande, att det rigtigaste, säkraste och lämpligaste tillvägagångssättet är det, som utskottsmajoriteten föreslår, eller uppsägning af lagen. Jag tror att det är det rigtigaste sättet, därför att lagen sjelf i dess § 18 hänvisar dertill såsom det, hvarigenom man kan få en bestämd tidpunkt fastslagen, inom hvilken ny öfverenskommelse bör vara träffad. Jag tror, att det är det säkraste och till målet snabbast ledande, därför att å båda sidor finnes nog så stort intresse af att erhålla en ny lag, så att sträfvan derefter bör kunna gifva anledning till att, innan den

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

bestämde tiden — i detta fall 2 år — utgår, ny öfverenskommelse skall vara träffad.

Det är derjemte ett annat skäl, som man kan säga vara af mera grannliga natur, som gör att jag för min del vill hålla mig till utskottets förslag. Man bör ju under alla förhållanden vara grannliga, och detta till och med emot dem, som icke synas ens förstå hvad grannligheten betyder. Nu synes det mig, som om det icke kan kallas grannligheten att komma och säga: vi behöfva en fullständig och omfattande revision af nu gällande mellanrikslag; åtskilliga af dess bestämmelser behöfva ändras, och till en början är det viktigt för oss att inom den allra närmaste tiden kunna få en betydelsefull ändring, den nemligen att i Norge producerad spanmål och deraf uppkomna produkter, mjöl och bröd, likställas med och betraktas såsom utländska varor; och går I icke in derpå inom en viss tid — den 1 september — så säga vi då upp lagen! Detta kan jag icke finna vara grannliga. Jag tror tvärt om att de flesta måste erkänna, att det ligger något stötande deri, att då man framställer en begäran på samma gång uttala ett hot; — ja, må hända är detta uttryck något för starkt, men i allt fall något dertill gränsande.

Det är detta allt, som gör att jag håller före, att det är bäst att taga bevillningsutskottets förslag sådant det är. Utskottets ärade vice ordförande antyde, att reservanternas förslag egentligen skulle vara tillkommet för att utgöra grund för en sammanjemkning emellan det beslut, som komme att fattas af Första Kammaren, och det som sannolikt komme att fattas af den Andra. Jag förstår sannerligen icke, huru bevillningsutskottets ärade vice ordförande, med den kändedom, som han bör hafva om ställningen, kan hysa den allra aflägsnaste tanke på möjligheten af en sammanjemkning i denna fråga. Ty det bör han bättre än någon annan veta, att Första Kammaren är alldeles orubbligt fast i sin önskan att uppsäga lagen.

Man har uttalat fruktan för att, om lagen kommer att uppsägas, man om två år skall vara försatt i den ställningen, att man står utan mellanrikslag. En sådan fruktan vågar jag nästan betvifla verkliga kan finnas. Ty så liflig och obestridlig är önskan på båda sidorna om gränsen af att få en lättad samfärdsel länderna emellan, att man kan vara ganska lugn för att en mellanrikslag alltid kommer till stånd.

På grund af hvad jag nu i korthet yttrat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Gammalstorp, *Mallmin*, *Eklund* från Norrköping, *Jakobson*, *Nilsson* i Grofva, *Ekströmer*, *Hammar-skjöld*, *Redelius*, *Andersson* i Löfhult, *Arnoldsson*, *Behmer*, *Kihlberg*, *Hazén*, *Andersson* i Skeenda, *Svensson* i Brämhult, *Sjöberg*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Ericsson* i Norrby och *Johansson* i Berga.

Herr Wijkander yttrade: Herr grefve och talman! Redan vid föregående års riksdag öfverlemnades till bevillningsutskottet från finansministern en promemoria, utarbetad i generaltullstyrelsen, hvilken visade, att de öfverklagade olägenheterna med mellanrikslagen inga-

lunda voro så stora, som man möjligen hade väntat, och vid denna riksdag hafva vi fått mottaga ett utlåtande, som ännu grundligare utreder dessa frågor och visar, att Sverige har så stora fördelar af mellanrikslagen, att de äro fullt jemförliga med dem, som Norge har af samma lag, och som derjemte ådagalägger, att de olägenheter, som skulle föranleda en ny revision, äro så obetydliga, att man svårigen kan förutsätta, att på denna grund några kraftåtgärder skulle tillgripas. Det har vid de föregående tillfällen, då det varit fråga om ändringar i mellanrikslagen, städse visat sig, att Norge varit fullt tillmötesgående, och jag kan därför icke förstå, hvilka skal flere föregående talare haft att förutsätta, att ett sådant tillmötesgående nu icke skulle visas. Men sedan den nämnda utredningen af vederbörande embetsverk blifvit afgifven, har en väsentlig höjning af spannmålstullarne egt rum. Härigenom har naturligtvis ett missförhållande inträdt, ett missförhållande, på hvilket måste ganska snart rådast bot, och hvars afhjelpande icke torde möta svårigheter, då ju Norge är ett spannmålsimporterande och icke ett spannmålsexporterande land.

Kunde man vara förvissad, att, om lagen nu uppsäges, en ny lag skulle kunna utarbetas och blifva antagen inom två år, så skulle det naturligtvis kunna betraktas som en smakfråga, huru vida man redan nu skall uppsäga lagen och derefter företaga en revision, eller om man utan vidare skall söka åstadkomma en revision, naturligtvis med den baktanken att, om denna revision icke lyckas, möjligen tillgripa en uppsägning af lagen. Men, mine herrar, liksom det nu fordras båda kamrarnes medgifvande för att uppsäga lagen, fordras det då också båda kamrarnes beslut för att en ny lag skall blifva antagen. Då vi nu veta, att i medkammaren det största motstånd utvecklas mot en mellanrikslag, då vi veta, att der finnas ganska många personer, som i förhoppning om att kunna bilda nya industrier icke skulle tveka att genom lagens uppsägning skada andra industrier, då vi veta, att det finnes många, som sätta som sitt mål att icke få någon mellanrikslag alls, som med andra ord hafva samma åsigt, som för en stund sedan uttalades här i kammaren, att man bör söka att få så stora statsinkomster som möjligt genom att införa tullar gent emot Norge, genom att uppdraga en tullgräns mellan de båda grannlanden, så torde man böra betänka sig två gånger, innan man lemnar Första Kammaren den triumfen att, i sin hand hafva lagens antagande eller förkastande, under det att vi nu kunna pröfva och andra densamma och äfven låta lagen falla, om icke revisionen blifver tillräckligt genomgripande. Då man nu vet, att i Norge så spända politiska förhållanden äro rådande, att omständigheter kunna inträda, som nästan omöjliggöra en ny lags antagande, förefaller det mig vara synnerligen lättsinnigt att nu uppsäga lagen, och jag skulle ur industriens synpunkt beklaga, om ett sådant beslut fattades. Ty det finnes många industrier, som skulle i väsentlig mån skadas, om ett provisorium komme till stånd, då någon mellanrikslag icke funnes.

Och, mine herrar, se vi på förhållandena med spannmålstullarne, kan jag icke nog framhålla det skäligen naiva i utskottets framställning på sid. 20, der utskottet uttalar som sin åsigt, att, om lagen nu uppsäges, »man med fog bör kunna pårakna, att från Norges sida

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*
(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

hinder icke skall möta för åvägabringande af här ofvan förordade förändrade bestämmelser rörande spannmål, omalen och malen, samt bröd och andra tillverkningar af spannmål så tidigt, att de må kunna träda i kraft redan innan detta års skörd föres i marknaden».

Vi skulle således vänta, att norrmännen utan att deraf hafva någon fördel skulle vara så generösa, att de genast vidtog en ändring med afseende å spannmålstullarne, oaktadt vi förut uppsagt lagen. Det måtte väl vara gifvet, att reservanternas förslag i detta afseende är fördelaktigare, och att man har större anledning att förvänta ett snabbt genomförande af en sådan ändring med afseende å spannmålstullarne, om man icke uppsäger lagen, utan låte norrmännen, hvilka ju sägas hafva så stor fördel af densamma, se, att under denna förutsättning någon uppsägning icke skall ega rum.

I andra länder brukar det vara regeringen, som i sådana frågor som denna tager ledningen. Jag kan då icke underlåta att rigta uppmärksamheten på det yttrande, som nyss afgafs af hans excellens herr statsministern och som var så sväfvande, att han icke en gång ville säga, om han ansåg en uppsägning i och för sig vara önskelig eller icke, utan endast förklarade, att, om en uppsägning skall ega rum, det vore bättre, att den skedde på det af utskottet föreslagna sättet än i enlighet med reservanternas förslag. Han kringgår härigenom frågan i allt väsentligt. Detta är för mig ett nytt stöd för, att kammaren icke bör påtaga sig ansvaret för en direkt uppsägning af lagen, utan att vi åtminstone böra vara så försigtiga, att vi möjliggöra lagens fortfarande bestånd genom att begära en revision af dess bestämmelser och derjemte endast uttrycka den önskan, att de mest påfallande missförhållandena, hvilka mycket hastigt kunna afhjelpas, nu blifva ändrade.

Herr grefve och talman! Jag ber att för min del få ansluta mig till reservanternas framställning i den form, utskottets vice ordförande gifvit densamma.

I detta yttrande instämde herrar *Melin, Liljeholm, Lilljeqvist, Hedgren, Wijk, Ahrenberg, Darin, Andersson* i Upsala, *Falk, Arhusiander, Zotterman, Nordin* i Hammerdal, *Amnéus, Wikström, Göthberg* och *Johansson* från Stockholm.

Herr Forsell anförde: Herr talman, mine herrar! Af reservationen och utskottets betänkande finner man, att så väl utskottets majoritet som äfven reservanterna äro ense derom, att en revision af mellanrikslagen är utaf behofvet påkallad. Det förefaller mig alltså, att man kan behandla denna fråga uteslutande sedt från handelsintressets synpunkt, oberoende af hvilketdera man är, frihandlare eller protektionist. Ej heller synes det mig, som om man vid behandlingen af denna fråga behöfde blanda in de politiska förhållanden, som för närvarande äro rådande i Norge. Det är ju icke fråga om politik, utan endast om att ordna handelsförhållandena emellan Sverige och Norge på ett bättre och för de båda länderna mera tillfredsställande sätt, än som nu existerar.

Då man alltså är enig derom, att mellanrikslagens bestämmelser

böra revideras, synes hela tvisten gälla endast sättet för åvägabringandet af nödiga rättelser, och derom är det således som vi här böra ofverlägga. Utskottet ställer sig på mellanrikslagens ståndpunkt och säger, att Sveriges folk är missbelätet med mellanrikslagen i det skick, hvori den nu befinnes, och vill derfor med begagnande af mellanrikslagens bestämmelser säga upp denna lag. Reservanterna deremot ställa sig visserligen på denna lags grund; men de vilja, som de säga, utaf hänsynsskäl tillägga ett vilkor, som går ut derpå, att om norrmännen icke inom en viss bestämd tid velat acceptera hvad ifrån Sverige fordras, då skall mellanrikslagen uppsägas.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Jag kan icke neka till, att när jag skall välja emellan dessa båda förslag, ställer jag mig på utskottets sida, därför att det förslaget går raka vägen och är baserad uteslutande på sjelfva lagens bestämmelser och icke som reservanternas förslag är sammankoppladt med behöfliga hänsyn af ganska tvifvelaktig art. Mig förefaller det, som att de herrar, som tro att de genom antagandet af reservationen visa sig artiga och hänsynsfulla mot Norge, hellre borde omfatta herr Diedens förslag, hvilket tillstyrker underhandlingen utan någon som helst påföljd. Detta förslag är i fullaste mått baserad på tillit till norrmännens tillmötesgående, och i detta förslag finnes intet hot. Riksdagen skulle då, om underhandlingarna strandade, sjelf ega att bedöma, huru vida lagen bör uppsägas eller icke. Reservationen åter hotar med uppsägning, om ej begärd revision inom viss bestämd tid bifalles. Nu har man väl sagt, att detta icke innebär något hot. Denna mening kan jag ej dela. Om man säger till en person, med hvilken man gjort upp ett kontrakt: det här kontraktet tilltalar mig icke längre, jag vill hafva det ändradt, men om ni icke inom viss tid går in på de af mig föreslagna ändringarna, så säger jag upp kontraktet — kan det väl icke nekas, säger jag, att deri ligger ett hot. Mig förefaller åtminstone att det så gör.

Nu hafva här under diskussionen framkastats åtskilliga yttranden, som i ett och annat hänseende vidröra den politiska ställningen i Norge, och man har till och med, för så vidt jag icke hört alldeles orätt, sagt, att man i Norge har en viss benägenhet att vrida all ting som kommer från Sverige till det värsta. Ligger det någon sanning i detta yttrande, mine herrar, så undrar jag, om icke just den slutkläm, som reservanterna gifvit åt sin reservation, skulle kunna vara en anledning för sådana norrmän, som vilja gå på antydda sätt till våga, att säga: I viljen lika gerna som de andra säga upp lagen, men I stryken litet med hartassen först och sedan huggen I till! Då föreställer jag mig, att det är mycket bättre att gå rakt på saken och uppsäga lagen, men med det tillägg, som utskottet gjort, att vi derfor ingalunda vilja bryta våra handelsförbindelser med Norge. Vi vilja tvärt om omedelbart sätta oss i förbindelse med Norge för att ordna dessa förbindelser på ett sätt, som för oss båda är gagneligt; och jag föreställer mig, att Norges folk häruti ej skall se anledning till ovilja från Sveriges sida, då vi härvid ju endast begagna oss af vår kontraktsenliga rätt. Väl är det sant, att det finnes inom Norge en hel del, som nog vill vränga till det värsta allt, som kommer från oss, men det är nog hufvudsakligast de s. k. yrkespolitici

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

— en olycka, hvaraf Norge för närvarande lider — men hvad dessa herrar säga och göra bör icke inverka på oss i något hänseende. Vi kunna och böra lemna dem alldeles å sido.

Herr Kardell varnade oss för att störa sammansmältningsarbetet mellan de båda folken. Jag undrar dock, om detta störes genom en revision af de missförhållanden i handelshänseende mellan de olika folken, som nu ega rum. Jag kan ej förstå, att sammansmältningsarbetet skulle störas, om den ena parten på ett tillbörligt sätt begagnar de rättigheter, som båda parterna gemensamt kommit öfverens om.

Jag antyde för en stund sedan, att jag ansåg reservanternas slutkläm innebära ett hot. Jag vidhåller denna min uppfattning och skulle bra gerna vilja veta, hvarför herrar reservanter hafva satt in det hotet om uppsägning, om de varit öfvertygade om — såsom en och annan af dem sagt — att, med de exempel vi hittills haft på tillmötesgående från Norges sida, vi ej behöfva befara något som helst afslag på vår framställning. Vore detta verkligen förhållandet, hvarför ej då antaga herr Diedens förslag att utesluta sista delen af klämman? Nu kan man ej frigöra sig från den tanken, att reservanterna tänkt, att det möjligen kan hända, att den förordade godvilliga uppgörelsen med Norge ej kommer till stånd — och stält till sig frågan: huru skola vi då göra? Jo! Då skola vi uppsäga mellanrikslagen.

Som jag för min del icke vill vara med om att i onödan hota Norge, men ej heller ryggas tillbaka för att tillvarataga vårt lands rättigheter, och då jag anser Sverige — när det ej öfverskrider kontraktensliga bestämmelser — vara i sin fullgoda rätt att uppsäga mellanrikslagen, skall jag, i valet mellan reservanternas och utskottets förslag, ställa mig på utskottets ståndpunkt och yrkar därför, herr talman, bifall till dess hemställan.

Herr Ivar Månsson: Sällan, så vidt jag vet, har man sett en sådan enighet i uttalandena från dem, som haft tillfälle att i saken yttra sig, som just angående mellanrikslagens uppsägning. Om man ser på de utlåtanden, som myndigheterna — tullstyrelsen, kommerskollegium och landtbruksstyrelsen — afgifvit, skall man der finna på 3 à 4 sidor mycket korta men bestämda uttalanden från nära nog samtliga Kongl. Maj:ts befallningshafvande. En mängd handels-, industri- och handtverksföreningar samt åtskilliga andra föreningar, som beröras utaf lagen, hafva uttalat sig i den riktningen, att någonting bör göras och en ändring vidtagas.

Då sålunda den största enighet, man i något fall kan tänka sig, just eger rum här, är det ej utan mycken förvåning, som man hört från stockholmsbänken uttalas, att det skulle vara en sorts yrkespolitici, som här drifva en viss agitation för att få denna fråga fram. Nej, mine herrar, något sådant tror jag ej här är fråga om. Det är verkligen så faktiska sakförhållanden, att jag ej tror man bör med rätta komma fram med sådant tal. Jag skall sålunda icke vidare uppehålla mig vid frågan om nödvändigheten af, att något göres i detta afseende; ty jag har ej hört egentligen förnekas, att den nuvarande ordningen är felaktig. Tvärt om synas alla vara ense derom,

att något måste göras för att få en ändring här vid lag. Det är hufvudsakligen om sättet att nå detta mål, som man strider. Det är sålunda ej min mening att till bemötande upptaga sådant, som här uttalats derom, att det skulle vara vissa yrkespolitici, som här drifva agitation, eller att det skulle ligga något annat här bakom: det är tyvärr allt för bestämda sakförhållanden, af alla erkända, som här föreligga.

Angående uppsägning af den s. k. mellanrikslagen.
(Forts.)

Det sades af den förste talaren, att inom utskottet en tid varit ganska stora sympatier för — ja, nära nog enhällighet — att gå den väg reservanterna föreslagit. Jag ber då få säga, att, så vidt jag känner förhållandena inom utskottet, aldrig Första Kammarens ledamöter velat gå in på den vägen. Jag deremot stod länge på den ståndpunkt, på hvilken reservanterna stå, just i tanke på att vinna enighet. Jag trodde, att det skulle kunna vara möjligt att få Första Kammaren att vara med om att försöka det sättet, men ju längre man kom i förhandlingarna, desto omöjligare visade *detta* sig vara, nemligen att begagna den mildare formen, en vilkorlig, icke definitiv uppsägning. Och jag får säga, att med anledning af den sista tidens händelser och uttalanden i Norge all sådan politisk hänsyn nu är för mig försvunnen. Jag anser, att det gagnar till intet att försöka en sådan utväg; ty så vidt jag förmår bedöma saken, är intet tillmötesgående att vänta af den norska stortingsmajoriteten. Vi hafva fått de otvetydigaste bevis derpå i det bemötande, vår Konung rönt vid hans senaste vistelse der. Det är bland annat dessa omständigheter, som bragt mig i den ställningen, att jag för min del anser bäst att gå den raka vägen, som leder fram till det åsyftade målet. Att behålla mellanrikslagen oförändrad, det är — derom tror jag vi kunna vara ense — omöjligt. Det är ej värdt att säga, att det endast skulle vara några få fall, nemligen de som af utskottet *exempelvis* anförts. Om man behagar läsa myndigheternas utlåtanden och aktgifva på de orimliga konsekvenser, hvartill de förändrade tullförhållandena ledt, och huru saken ställer sig för den svenske och den norske industriidkaren, skall man finna, att det är absolut omöjligt för den svenska industrien att mäta sig med den norska, då det är så olika tullar på de begagnade råvarorna. Jag skall ej tillåta mig att uppräknas dessa, men om herrarne vilja göra sig det besväret att läsa kommerskollegii utlåtande, skolen I finna, att så är förhållandet. Då man besinnar detta, är det efter min mening icke rätt, om man vill nå det åsyftade målet, att taga hänsyn endast till artikeln spanmål, omalen och malen. Ty om normännen gå in på de föreslagna villkoren — hvilket de naturligtvis kunna göra i tanke på, att de i alla fall i hufvudsak genom formansforsling få in sin mesta spanmål — då står hela industrien kvarlemnad i sticket. Jag tror ej, att det är rätt att styra så till och vill därför icke gå den väg reservanterna påvisat.

Jag ber äfven att få erinra derom, att vi skrefvo förra riksdagen en rätt allvarlig och bestämd skrifvelse till regeringen att åstadkomma en förändring. Vi hafva sett, till hvilka resultat detta hittills ledt. Vi hafva sett, hvad våra myndigheter nära nog samstämmigt uttalat — visserligen är kommerskollegii majoritet för en annan me-

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

ning, men det finnes en reservation, som uttalar sig i likhet med hela tullstyrelsen och landtbruksstyrelsen —; de hafva bestämdt förordat lagens uppsägning, för att vi skola kunna komma till rätta häri.

Med fästadt afseende härå, och då jag anser det vara bäst att »ställa kyrkan midt i byn» och ej sätta den ena näringen framför den andra, utan att få alla likställda, är det som jag anser det vara rättast att följa myndigheternas uttalanden och uppsäga lagen.

Jag vet visserligen, att många hysa den fruktan, att vi ej skola kunna få en ny mellanrikslag till stånd; men jag tror, att denna fruktan är alldeles onödig. Ty med kannedom om det samstämmiga uttalande, som gjorts af alla första kammar-ledamöter i bevillningsutskottet, och den tendens som är rådande i denna kammare att få en ny ordning till stånd, och då man har all anledning att hoppas, att regeringen också skall ställa sig på samma ståndpunkt, synes man ej behöfva befara, att icke en ny mellanrikslag skulle kunna ävägbringas.

Under sådana förhållanden, och då jag ej har mycket hopp om att någon sammanjemkning af olika beslut i denna fråga skall kunna ske, utan den då torde helt förfalla, är det min lifliga önskan och förhoppning, att denna kammare måtte bifalla utskottets hemställan, på det att något verkligt resultat måtte kunna vinnas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Sedan jag tillsammans med 55 andra ledamöter af denna kammare undertecknade herr Petersons motion, med hemställan till regeringen om snar uppsägning af mellanrikslagen, hafva ej mina åsigtter på något sätt ändrats. Jag har ej funnit mig tilltalad af reservanternas förslag. Visserligen kunde det tyckas, att jag som jordbruksprotektionist skulle finna mig tilltalad af reservanternas hemställan om förändring i afseende å spanmålsinförseln. Men jag kan ej vara med om att tillgodose ensidigt *ett* intresse, äfven om detta skulle beröra landets hufvudnäring. Ett sådant tillvägagående från Riksdagens sida skulle — derom är jag fullt öfvertygad — alstra ett berättigadt missnöje hos landets öfriga näringsidkare. Dessutom kan jag ej finna, att denna ändring i mellanrikslagens 3 § skulle åstadkomma någon egentlig nytta, enär derigenom icke formansforslingen, som medgifves i samma lags 4 §, upphäfves. Vidare förefaller det mig, som om snar uppsägning vore af behofvet påkallad på grund af de svårigheter, som för närvarande finnas, att på fullt ändamålsenligt sätt tillämpa den nuvarande lagen. Motionärerna framhålla åtskilliga synpunkter, från hvilka man kan se de nuvarande oegentligheterna, nemligen att *öppen öfverträdelse* af aftalets bestämmelser eger rum, såsom i fråga om margarinindustrien och kreaturs-handeln; att *förtäckt öfverträdelse* af aftalets bestämmelser fortgår genom olaglig transitohandel, samt att *kringgående* af aftalet genom ett slags substitution sker, i det att från utlandet till Norge importerad vara visserligen icke materielt öfverföres till Sverige, men möjliggör, att en motsvarande qvantitet af i Norge frambringad vara kommer tullfritt eller mot half tull öfver gränsen.

Men ännu ett skäl talar, enligt mitt förmenande, för utskottets

förslag: nemligen den ställning, Första Kammaren intagit i denna fråga. Visserligen har vice ordföranden i bevillningsutskottet framhållit, att en sammanjemkning skulle kunna ske, om kamrarna stanna i olika beslut. Jag för min del är af en annan mening. Jag tror ej, att Första Kammaren i denna fråga gifver med sig; och jag är öfvertygad, att, när ärendet återkommer till denna kammare, den å sin sida äfven kommer att hålla på den ståndpunkt den intagit. Hvad blir då följden? Ytterligare ett år skall gå, innan den efterlängtnade uppsägningen eger rum. Under denna tid kommer missnöjet i landet att växa, och jag undrar, om det kan vara till nytta för ett godt samförstånd mellan brödrafolken. Jag tror ej, att denna kammare genom att fördröja nödiga reformer bör befordra detta missnöje, utan att kammaren tvärt om bör genom att ifrå för dessa reformers snara vidtagande medverka till åstadkommande af ett godt förhållande mellan de båda folken.

Herr grefve och talman! Jag ber på grund af hvad jag nu sagt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Backgården, *Gustafsson*, *Carlsson*, *Andreasson* och *Olsson* i Tyllered.

Herr Lilliehöök: Då jag undertecknat en af de motioner, som nu föreligga till behandling, så är min åsigt i denna fråga klar och tydlig. Men jag har begärt ordet för att förklara, att den utredning, som ytterligare tillkommit dels i utskottsbetänkandet, dels genom hans excellens herr statsministerns yttrande, och dels genom den diskussion, som nu förevarit, styrkt mig ännu mera i denna åsigt, att en omarbetning af mellanrikslagen är absolut nödvändig och bör ske så snart som möjligt. Det verksammaste sättet att nå detta mål är enligt mitt förmenande att, med den rätt 18 § i mellanrikslagen gifver, uppsäga densamma. En sådan åtgärd, som dock vore baserad på fullt laglig grund, har af flere talare betecknats som våldsam och till och med brutal. Denna åsigt kan jag ej dela. Här gälla ju, noga taget, allenast rent ekonomiska intressen. Vilja partilidelserna i Norge göra denna fråga till en politisk, så är det en sak, som ej kommer den svenska Riksdagen vid.

Herr grefve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Killebäckstorp: Jag för min del kan ej vara med om det slut, hvartill reservanternas i utskottet kommit. Jag anser, att, om Riksdagen skulle godkänna detta förslag, det ej skulle medföra annat resultat, än att tiden förlängdes, innan vi finge en ny mellanrikslag upprättad, som vore för Sverige rättvisare än den vi nu hafva. Jag kan ej förstå, hvarför vi skola vara så rädda för att uppsäga lagen. Visst är, att om Norge genom mellanrikslagen funnit sig lida förlust, till vinst för Sverige, hade det ej dröjt att uppsäga densamma. De skulle ej besinnat sig många gånger. Hvarför behöfver då Sverige rygga tillbaka för att uppsäga den?

Jag vill ej längre upptaga kammarens tid, i synnerhet som jag

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

till alla delar kan instämma uti herr Ivar Månssons anförande i denna fråga, och ber på dessa grunder, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm i Saleby: Syftet med mellanrikslagens uppsägning är ju det, att man skall få till stånd rättvisa i ekonomiskt hänseende mellan de båda brödrafolken. Nu har det en lång följd af år visat sig, att så ej varit förhållandet. Derfor hafva nu motioner blifvit väckta med begäran om uppsägning, på det man måtte få nya bestämmelser, som äro mer rättvisa, än de hittillsvarande visat sig vara. Jag har äfven underskrifvit en af dessa motioner och jag har fortfarande samma åsigt. Dessutom har jag fått uppmaning från min hembygd att i min mån medverka till lagens uppsägning, på det att en ny må kunna komma till stånd så snart som möjligt. Vi hafva ock sett af tidningarnas meddelanden från alla delar af landet, att denna uppfattning är allmän. Jag anser därför, att man bör på allt sätt söka verka för att få ett rättvisare förhållande. Äfven hafva vi genom myndigheternas utlåtanden funnit, att lagen är bristfällig. Både kommerskollegium, generaltullstyrelsen och landtbruksstyrelsen hafva erkänt det. Hvad beträffar reservanternas förslag, så kan detta nog i och för sig vara godt, men ej är det säkert, att vi verkligen nå målet på den vägen.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag för att få lagen uppsagd och en ny, bättre i stället.

Herr Eliasson: Herr talman, mine herrar! Sedan ganska många talare nu gjort framställningar både för och emot bevillningsutskottets förslag, kan det visserligen anses öfverflödigt att jag yttrar mig i frågan, men då jag är motionär och under diskussionen upptäckt, att frågan icke blifvit sedd från så många sidor som möjligt, skall jag tillåta mig uttala mina åsikter, oaktadt jag för sammanhangets skull riskerar att säga något af hvad som är sagdt förut.

Hvad jag allra först vill tillåta mig anföra är, att de embetsverk, af hvilka Kongl. Maj:t, i anledning af förlidet års Riksdags skrifvelse i ämnet, infordrat yttranden angående mellanrikslagen, nära nog sammanstämmande tillstyrkt ifrågakomna lags uppsägning. Uti de utlåtanden, som afgifvits af kongl. kommerskollegium, kongl. generaltullstyrelsen och kongl. landtbruksstyrelsen, hvilka i tryck utdelats, säger tullstyrelsen å sid. 61: »Generaltullstyrelsen anser för sin del böra tillråda, att den ifrågasatta revisionen af mellanrikslagen föregås aflagens uppsägning». Landtbruksstyrelsen yttrar sig derom, sid. 172: »Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, får landtbruksstyrelsen hemställa, att Eders Kongl. Maj:t måtte med det snaraste vidtagna erforderliga åtgärder, i syfte att de af landtbruksstyrelsen här ofvan framhållna olägenheter för det svenska jordbruket och vissa andra detsamma närstående näringar utaf åtskilliga mellanrikslagens bestämmelser eller tolkningar deraf måtte undanrödjas, hvilket, för så vidt dertill erfordras ändring af mellanrikslagens bestämmelser, icke enligt landtbruksstyrelsens åsigt kan ske utan att beslut från Sveriges sida fattas om samma lags upphäfvande.» Kommerskollegium åter tyckes åsyfta

att draga sig ifrån ett på sak gående utlåtande och yttrar, sid. 61: »Hvad slutligen angår frågan om mellanrikslagens uppsägning såsom medel för åstadkommande af de förändringar deri, hvilka anses böra ske, finner sig kommerskollegium böra för sin del uttala den åsigt, att, då denna fråga är af beskaffenhet att icke kunna bedömas utslutande ur synpunkten af handels och industriens intressen, utan äfven är att betrakta såsom en unionelt politisk angelägenhet, det ligger utom embetsverkens uppgift att vidare inlåta sig härpå.» Men i en reservation, sid. 62 och följande, anför bland annat herr generaldirektören Åkerman: »Instämmande i den inom embetsverken enhälligt uttalade åsigten om behovet af en revision, anser jag mig emellertid tillika skyldig att, då uppsägningstiden för den så kallade mellanrikslagen är två år, och då med dess revidering högst väsentliga ändringar afses, utan hvilkas genomförande det för Sverige i längden till och med torde blifva bäst att vara utan mellanrikslag, i underdånighet tillstyrka, det Eders Kongl. Maj:t i syfte att den tillämnade revisionen snarast möjligt månne leda till önskvärdt resultat, måtte hos Riksdagen väcka förslag om uppsägning af nådiga förordningen af den 30 maj 1890 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden». När man ser dessa yttranden, när man vet, att mellanrikslagens tillämpning medfört ännu större förluster för Sverige, sedan tullen å spannmål och mjöl förhöjdes, än förut, och när man hör missnöjet inom landet emot mellanrikslagens bibehållande, så förefaller det mig, att man icke bör lemna sådana förhållanden obeaktade. Det må tillåtas mig säga, att om jag vore utan all kännedom om mellanrikslagens verkningar, eller om jag vore i saknad af egen åsigt om frågans innebörd, så skulle jag ändock anse mig pliktig att fästa större afseende vid 3:ne embetsverks nära nog samstämmiga tillstyrkan, än en opposition som utgått från två femtedelar af bevillningsutskottet, då jag anser mig skyldig besinna, att jag icke är hitkallad för att gynna norska intressen på Sveriges bekostnad.

Att reservationen är svärförstådd, det tilltror jag mig hafva medhållare om, och för mig har det varit omöjligt att af dess ordalydelse kunna för mig sjelf nöjaktigt förklara hvad dermed afses. Jag har i anledning häraf måst antaga, det meningen skulle vara, att ändringen af mellanrikslagen skulle fortare bedrivas i fråga om spannmål och produkter deraf än för andra varor. Mig lik, hyser jag fortfarande den öfvertygelsen, att alla svenska näringar behöfva skydd för den allt mer ökade norska exporten hit, och den allmänna opinionen syftar äfven härpå. Underligt måste det förefalla mig, att reservanterna nu äro så ömma om det svenska jordbruket och dess idkare, att de anse jordbruksnäringen böra sättas i en undantagsställning *framför* andra näringar. Jag är icke hvarken siare eller teckentydare, men jag tror mig ändock kunna i reservationen läsa emellan raderna, att reservanternas förslag är ett maskeradt afslag.

Till stöd för mitt uttalande i sistberörda afseende skyndar jag att anföra, det man såsom säkert kan antaga, att Första Kammaren godkänner utskottets förslag. Skulle då Andra Kammaren fatta ett beslut i öfverensstämmelse med reservationen, så kan ju visserligen

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

en sammanjemkning ifrågasätts, men en annan sak är, om en sådan sammanjemkning kan anses möjlig. För min del måste jag tvifla derom. Enigheten bland Första Kammarens utskottsledamöter är för stor för att gifva stöd åt den tanken, att två så emot hvarandra stridande förslag kunna föranleda till annat än ett afslag, och jag står undrande och spörjande vid det förhållandet, att man medger nödvändigheten af mellanrikslagens ändring, men icke vill visa något tillmötesgående för ernående af detta mål. Hvad vårt land förlorar på ett års förlängdt dröjsmål, det förefaller mig vara värdt beaktande. Icke har det visat sig från norsk sida något erkännande för det att svenska Riksdagen 1894 undansköt den äfven då väckta frågan om uppsägning, utan snarare tvärt om. Icke heller kan man vänta, det norska exportörer komma att hädanefter tillämpa mellanrikslagen bättre än förut och i annan anda, än som vunnit häfd. Faller frågan vid denna riksdag, så är Sverige dömdt att ännu 3 år till lida förluster, som allt mer och mer komma att ökas. För min del kan jag icke annat än beklaga, om flertalet i Andra Kammaren bortser från dessa omständigheter; men jag kan på samma gång icke missunna reservanterna och med dem liktänkande den heder, som de igenom ett afslag skulle vinna inför svenska folket.

Nyss tillät jag mig nämna, att reservationen synt mig svår-förstådd. I ett hänseende förefaller den mig dock klar och tydlig, och det är i fråga om reservanternas uttalande, att ett villigt tillmötesgående från norsk sida för en revision är att påräkna. Deremot kan jag icke annat än inlägga en gensaga. Man måste efter mitt förmenande härvid äfven tänka på hvad erfarenheten under senare tider ådagalagt; ja, man kanske till och med bör taga i betraktande, om tidsandan hos de för närvarande magtegende i Norge gifver skälig anledning härtill. För min del vill jag i dessa fall endast påpeka det oberättigade fasthållandet af det norska kreatursimportförbudet, likasom ock Norges vägran att deltaga i de gemensamma unionella utgifterna. Mig synes, att dessa omständigheter, likasom många andra, icke vittna om tillmötesgående. Rättigheter, men inga skyldigheter, det har blifvit Norges fordringar på senaste tiden, och föreslagna underhandlingar tillbakavisade. Under sådana förhållanden kan man efter min tanke icke räkna på ett tillmötesgående, när det gäller afståendet af förmåner, allra minst i en tid som den närvarande, då det icke lärer kunna förnekas, att den norska ministären är att betrakta endast såsom en interimstyrelse, och det förefaller mig, att en hvar måste åtminstone inför sig sjelf erkänna, att underhandling med resultat af en behöflig och snar ändring i mellanrikslagen utan föregången uppsägning är det antagligen minst möjliga.

En sak, hvilken reservanterna alldeles förbigått, men som det oaktadt torde förtjena att tagas i betraktande, det är bestämmelsen i nuvarande mellanrikslags 4 §. Denna § innehåller följande stadganden:

Vid resa öfver gränsen från ena till andra riket vare det, med undantag för spelkort, hvilka äro underkastade såväl stämpelafgift som tull, medgifvet att af till införsel tillåtna, tull underkastade natur-

alster eller tillverkningar tullfritt medföra följande mindre partier, nemligen:

Bränvin och sprit samt dermed beredda drycker äfvensom vin, alla slag, tillsammans 4 liter,

Bröd 20 kilogram,

Garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,

Kaffe och kaffesurrogat tillsammans 5 kilogram,

Malt 40 kilogram,

Risgryn 5 kilogram,

Salt 4 hektoliter,

Socker 8 kilogram,

Spanmål, utom malt, omalen 150 kilogram,
malen 100 kilogram,

Tobak 1 kilogram,

Väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett sammanlagdt värde af 40 kronor,

Öl 10 liter,

Andra varor till ett sammanräknadt värde af 30 kronor.

Sedan jag anført det omnämnda skall jag tillåta mig fästa uppmärksamheten något närmare vid denna så kallade formansforsling, och den utsträckning, som den fått sedan spanmålstillarne förhöjdes. Detta omnämnes i utskottets betänkande pag. 17, der det anföres: »Sådana missbruk (följder af 4 §:s tillämpning), befordrade genom den i hög grad utvecklade landthandeln vid gränsen, måste naturligvis komma att ökas i samma mån som de svenska tullsatserna höjas utöfver de norska, och införseln följaktligen lemnas tillfälle till vinst på tullskillnaden. Också har, efter den i början af innevarande år vidtagna tullförhöjning för malen och omalen spanmål, den tullfria importen af mjöl från Norge jemlikt ifrågavarande 4 § — hvilken import, på sätt den vid kommerskollegii och generaltullstyrelsens underdåniga utlåtande fogade tabell 7 utvisar, redan förut var ganska ansevärd — i anmärkningsvärd grad tilltagit. Enligt införskaflade uppgifter från gränsbevakningen öfverfördes sålunda tullfritt jemlikt ifrågavarande § ensamt på gränsen till Elfsborgs, Vermlands och Kopparbergs län under månaderna januari—mars innevarande år 677,866 kilogram malen spanmål, under det att motsvarande import för samma månader år 1894 icke uppgick till mera än 181,888 kilogram.» Med anledning häraf kan jag icke underlåta påpeka, att under det ökningen af det enligt § 4 tullfritt införda mjölet utgjorde under detta års 3 första månader 495,978 kilogram, så uppgick hela 1894 års tullfria mjölimport, som är medgifven enligt § 3, till endast 361,323 kilogram. Det kan då icke förefalla mig annat, än att om 3 §, efter hvad reservanterna åsyfta, undergår behöflig revision, men 4 § lemnas orubbad, så har man botat ett ondt med hälften värre. Förändringen blir illusorisk eller endast förvillande och fruktlös, och följden deraf ingen annan, än att formansforslingen än ytterligare vinner utsträckning, samt det hufvudsakligaste uppskjutes till en långt aflägsen framtid. Om detta kan vara till nytta för Sverige, derom måste jag tvifla.

Det kan invändas, att den så kallade formansforslingen icke får användas i handelsafsigt, och att, om den är öfverdrifven eller miss-

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

brukad, så är det tulltjenstemännens fel. Mig förefaller det dock, att om här föreligger någon felaktighet så är det mellanrikslagens, som icke bestämmer något forum för afgörande af tvister emellan de båda rikenas tullstyrelser, och att det är ingen lätt sak att genom lagtillämpning ändra hvad som vunnit långvarig häfd.

I anledning af en talares på stockholmsbänken emot mig personligen rigtade anmärkning för de af mig i min motion anförda siffror, så vill jag nämna, att i min motion förekomma siffror efter så väl norsk som svensk statistik, och att om anmärkningar göras emot den svenska, så torde den norska statistiken äfven böra träffas af kritik. Denne talare sade, att Sveriges export till Norge är större än Norges export hit. Detta visar icke statistiken. Under 1890 var Sveriges utförsel till Norge efter norsk statistik 23,124,700. Sveriges införsel från Norge efter svensk statistik 32,832,778 — 1891 var efter samma grunder Sveriges utförsel 25,396,500 och införsel 33,565,261 samt 1892 utförsel 27,253,100 och införsel 35,319,209. — Det är då för mig oförklarligt, huru herr Höjer kunnat komma till den mening han uttalade.

Sedan jag nu uttalat dessa mina åsikter, har jag icke något vidare att tillägga än ett yrkande om bifall till utskottets förslag; och jag gör det för att fullgöra min pligt mot fäderneslandet som svensk medborgare.

Herr Nordström: Då jag tillhör dem, som undertecknat en af föreliggande motioner, är min åsigt gifven, men jag har begärt ordet för att uttala ett beklagande, i händelse denna kammare skulle i dag svika landets förhoppningar. Sällan har en opinion varit så kompakt inom vårt land som denna, hvilken för närvarande förefinnes för mellanrikslagens uppsägning, och detta oberoende af huru vida det gäller frihandlare eller protektionister. Jag ber jemväl att få protestera mot den uppfattning, som här blifvit uttalad, att en omedelbar uppsägning skulle kunna uppfattas såsom en utmaning gent emot broderlandet. Jag vågar påstå, att den samhällsklass, hvilken jag tillhör, är den lojalaste bland de lojala, är den fredligaste bland de fredliga, men då det gäller en vitalfråga sådan som denna borde det väl vara vår oafvisliga rättighet att begagna oss af alla de ärliga medel, som stå oss till buds. Visserligen hafva reservanterna inom utskottet framhållit, att målet skulle vinnas lättare genom att underhandla utan uppsägning. Jag för min del kan icke dela den uppfattningen. Jag ser i detta förslag fast mera en snara att skilja de fosterländska intressena åt inom denna kammare; men jag hyser den förhoppning, att likasom industriens representanter skola förfara ärligt och upprigtigt gent emot jordbrukets målsmän, likaså är jag öfvertygad om att jordbrukets representanter i föreliggande fall skola handla ärligt och upprigtigt gent emot industriens. Derfor ber jag, herr grefve och talman, få i korthet inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekenman: Sedan jag begärde ordet, har åtskilligt af hvad jag tänkte anföra beträffande detaljer af föreliggande förslag blifvit

af andra talare yttradt, hvarför jag har anledning att inskränka mig till att endast i korthet uttala mig.

Frågan är ju uppenbarligen, så vidt man kunnat inhemta både af utskottets betänkande, reservanternas förslag och de uttalanden, som under debatten här i dag egt rum, så beskaffade, att alla äro ense derom, att i följd af de stora förändringar, som i tullsystemet under senare år egt rum — man må tycka väl eller illa om dem allt efter sin uppfattning — en förändring i det mellanfolkliga aftal, som kallas mellanrikslagen, måste vidtagas. Olikheterna, skiljaktigheterna röra endast och allenast metoden, sättet hvarpå denna förändring bör bäst komma att genomföras. Reservanterna hafva visserligen sökt visa, att man skulle kunna komma till målet på ett sätt, som enligt deras mening vore mera artigt, mera humant mot broderfolket än på det sätt utskottet föreslagit. Å andra sidan har anförts, hurusom just i motiveringen till denna reservation ligger åtskilligt, som man näppligen kan antaga vara artigt. Jag tror, att man åtminstone bör kunna med fullt fog säga, att formuleringen i detta hänseende är i utskottets förslag lika artigt som någonsin i reservanternas. Utskottets förslag innebär deremot ett mera klart och tydligt uttalande, att man vill begagna sig af den rättighet, som man enligt gällande kontrakt i detta afseende eger. I sakligt hänseende anser jag för min del det således vara gifvet, att utskottets förslag eger ett stort företräde framför reservanternas. Detta ärende är en bevillningsfråga och då är det också enligt min mening lämpligt och klokt, att Riksdagen från början oförtydligt uttalar sin mening. När en så grundlig och genomgående förändring af mellanrikslagen, af de nya förhållandena påkallad, måste vidtagas, så att man kan gerna kalla det ett nytt arbete, är det, så vidt jag förstår, skäl att Riksdagen från början säger sin mening. Detta sker genom att antaga utskottets förslag om uppsägning af mellanrikslagen, och det är på den grund, herr grefve och talman, som jag tillåter mig att yrka bifall till detsamma.

Herrar *Ramstedt* och *Baaz* förklarade sig instämma med herr Ekenman.

Herr Fredholm från Stockholm: Jag är mycket tacksam för att hans excellens herr statsministern behagat upptaga mina förfrågningar till besvarande, men jag skulle ha varit det i ännu högre grad, om svaret varit något mera fullständigt. Herr statsministern ville icke yttra sig om, huru regeringen komme att förfara, för den händelse här föreläge en framställning sådan som den år 1888, då Riksdagen bemyndigade Kongl. Maj:t att, derest de inledda underhandlingarna icke syntes leda till åsyftadt mål, först då uppsäga mellanrikslagen. Det är sant, att här föreligger icke någon sådan framställning, men dervid tror jag mig böra erinra derom, att, för den händelse en sammanjemkning skulle komma i fråga, det i sådant fall vore för utskottet af största vikt att veta, hvilken ställning regeringen intoge till just ett sådant förfaringssätt. Nu har man sagt, att en sammanjemkning icke kan komma till stånd. Ja, detta vet icke jag, men det är alldeles klart att, för den händelse kamrarne stanna i olika beslut, hvil-

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

ket jag icke heller vet, har utskottet skyldighet att söka åstadkomma en sammanjemkning. Kan en sådan icke komma till stånd, torde detta då komma att bero på, om den majoritet, som är så angelägen att få mellanrikslagen uppsagd, därför att den enligt deras förmenande medför så stora olägenheter för oss, skulle vara mera benägen att låta det fortfa på samma sätt som nu och hvaröfver så mycken klagan förts, än att gå den andra vägen och genast söka bringa en underhandling om revision till stånd. För min del kan jag icke tro det förra och anser därför, att en sammanjemkning i händelse af skiljaktiga beslut kan ha stora utsigter att lyckas.

Hans excellens herr statsministern förbigick tillika den af mig till honom gjorda förfrågan, hvilket ur regeringens synpunkt vore att föredraga: en enkel revision af mellanrikslagen eller en revision förknippad med vilkorlig uppsägning. Det synes mig otvifvelaktigt, att ett svar på denna fråga skulle hafva varit af största betydelse, såsom enligt mitt förmenande bestämmande för flertalet i denna kammar med afseende på, hvilket af förslagen vid omröstningen borde föredragas det andra. Åtminstone skulle det hafva varit bestämmande för alla dem, som i likhet med mig icke på något vilkor vilja vara med om en ovilkorlig uppsägning.

I valet mellan en ovilkorlig uppsägning och reservanternas förslag stälde sig herr statsministern likväl på den förra ståndpunkten. Jag antager, att detta förorsakades deraf, att herr statsministern ansåg, att lagen icke känner ett sådant förfaringssätt som det af reservanternas förordade. Jag ber då att i det hänseendet få uttala en afvikande mening. I mellanrikslagens § 18 står, att lagen fortfarande »gäller, till dess för båda rikena annorlunda förordnas», och jag kan icke, med hänsyn till att lagen blifvit godkänd såväl af Riksdagen som af norska stortinget, föreställa mig, att detta kan tillgå på annat sätt, än att först den ena representationen fattar beslut och sedan den andra representationen omfattar samma beslut. Det synes mig därför som om lagen förutsätter, att ändring i lagen skulle kunna göras på det sätt, som reservanternas förslagit, utan att lagen därför upphör att gälla.

Herr Ericson i Ransta: Det har ju erkänts från alla håll, att mellanrikslagen vidlades af stora brister. Utskottet har i sin motivering tydligt framhållit en mängd af dessa brister, och till och med reservanternas hafva icke kunnat förneka, att denna lag tarfvar stora och betydande förändringar. Det framgår också af dess utredning, att Sverige icke förlorar så litet på denna mellanrikslag, och det är också helt naturligt, då Sverige är ett land med tullar, i vissa fall ganska höga, då Norge deremot är mera frihandelsvänligt. Jag behöfver således icke beröra frågan om behöfvat af förändringar i mellanrikslagen. Beträffande sättet att åstadkomma dessa förändringar är min åsigt stadgad. Jag kommer att rösta för utskottets förslag, och detta af det skäl, att jag icke kan finna, att man kommer till något resultat med reservanternas förslag. Man har sökt visa, att deraf skulle följä fördel i synnerhet för jordbruket. Men då jag, ehuru sjelf jordbrukare, icke vill vara med om att förskaffa jordbruket en för-

del på industriens bekostnad; då jag tror, att, om denna reservation antages, vi icke komma någonstädes; och då det ju dessutom är känt, att Första Kammaren redan nästan enhälligt uttalat sig för utskottets förslag, kan jag icke annat än rösta för detsamma. Jag förstår icke, huru man kan tänka sig, att en sammanjemkning skulle kunna ske mellan reservanternas förslag och det utskotts-förslag, som så enhälligt af Första Kammaren antagits. Om Andra Kammaren stannar vid reservanternas förslag, kan sålunda enligt mitt förmenande följden icke blifva någon annan, än att hela frågan är för ytterligare ett år fallen.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Jag kan icke heller fatta, att den föreliggande frågan är någon politisk fråga. Så vidt jag fattar den, är den blott en ekonomisk.

Det har särskildt framhållits, att det skulle blifva svårt, om icke omöjligt, att åstadkomma en ny mellanrikslag, om den nu gällande uppsäges, detta därför att Första Kammaren icke skulle kunna vara med om sådana villkor, som kunde antagas komma att från norsk sida uppställas. Jag vet icke, hvar man fått denna åsigt ifrån. Läser jag utskottets förslag, i hvilket dess ledamöter från Första Kammaren enhälligt uttalat sig för en uppsägning, finner jag, att i den af utskottet föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t också skulle anhållas om framläggande af förslag till ny mellanrikslag. Detta innebär väl, att Första Kammaren verkligen vill en ny lag, och jag tror, att man icke har rättighet att framkasta sådana påståenden, som att Första Kammaren skulle ställa sig omöjlig, då det gälde att åstadkomma en ny mellanrikslag. Dessutom har man förbisett, att, om norrmännen skulle framställa obilliga fordringar för sitt medgifvande af en ny lag, faran ej läge på vår sida, utan faran väl måste ligga på Norges sida. Det bör ligga i norrmännens intresse mera än i vårt att få en ny lag till stånd. Då för öfrigt mellanrikslagen innehåller en sådan bestämmelse, att det är tvåårig uppsägningstid, förefaller det egen-domligt, om, i fall det är så, som här framhållits, att man från Norges sida är van att visa tillmötesgående, vi icke på dessa två år skulle kunna få en ny lag till stånd.

Jag skall därför blott bedja att få nämna, att jag vid en blifvande votering kommer att rösta för utskottets förslag.

Herr Petersson i Boestad: Jag skall endast be att såsom min åsigt i förevarande fråga få uttala, att jag ansluter mig till utskottets hemställan. Jag kan icke vara med om reservanternas allt för sväf-vande och vidtomfattande skrifvelseförslag. Bifall dertill skulle kunna för allt för lång tid undanskjuta och fördröja hela frågan, om vi ej vore redo att ingå på för vår handel skadliga medgifvanden. Följden blefve ändå slutligen uppsägning af mellanrikslagen, och dyrbar tid skulle blott förspillas utan gagn.

Som förut nämnts, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson: Jag känner allt för väl mina valmäns ställning till denna fråga. Den öfverensstämmer fullständigt med min egen, som jag vill gifva till känna till protokollet genom att yrka bifall till utskottets förslag.

Angående
 uppsägning
 af den s. k.
 mellanriks-
 lagen.
 (Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: Då jag har undertecknat herr Eliassons motion, kan det synas öfverflödigt, att jag begärt ordet för att uttala min åsigt. Men på det att man icke skall misstänka, att jag låtit mig vilseleda af reservanternas förslag, vill jag hafva sagdt till protokollet, att jag icke gjort det, utan ämnar yrka bifall till utskottets förslag.

Det skulle vara bra frestande att gifva sig in litet i resonnement om motiveringen till reservationen. Men då jag är oviss, om den är skriven i Stockholm eller Kristiania, skall jag ej bry mig om det. Jag tror, att här talats tillräckligt om huru den ser ut. Men jag skulle vilja säga något med anledning af hvad utskottets ärade vice ordförande nämnt. Han sade ett par ord, som jag icke kan lemna oanmärkta. Han sade, att det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att det icke är ens fel, att två träta. Det är nog ofta sant, att detta ordspråk har giltighet. Men det finnes ett annat, som säger: »Om man länge spottar på en sten, blir han våt». Den, som behandlat oss på ett sådant sätt, som norrmännen gjort, kan man icke tro hafva så allvarlig mening med sitt tal om Norges välvilja mot Sverige. Han framstälde vidare en jmförelse, gående derpå ut, att, om norrmännen vore i vårt ställe, de icke skulle hafva gjort på det sätt, som utskottet föreslagit. Men jag tror, att norrmännen hafva så tydligt visat hvad de vilja, att jag är öfvertygad, att, om de af en sådan traktat lidit detsamma, som vi fått göra, denna skulle hafva varit för länge sedan uppsagd. Jag är säker på, att utskottets vice ordförande känner norrmännen så väl, att han icke drager det i tvifvelsmål. Jag erkänner, att norrmännen hafva en viss förtjenst, den nemligen, att de med all flit tillgodose sina egna fördelar. Detta skulle jag önska, att äfven Sverige gjorde, om också blott hälften så bra som norrmännen. Då skulle det stå bättre till i Sverige, än det nu gör. Det vitsordet nödgas jag gifva dem.

Man har sagt, att vi skulle göra eftergifter för att vinna norrmännen. Har man emellertid icke kunnat vinna dem genom eftergifter under åttio år, tror jag, att vi icke heller hadanefter kunna det. I det fallet tror jag, att vi kunna komma fullt öfverens om huru det är.

Det skulle nog vara mycket annat att svara på, i synnerhet hvad som yttrats från stockholmsbänken. Det har der talats om — efter som jag skrifvit på en af motionerna, som jag nämnde, tog jag åt mig litet af det — att det här skulle göras i yrkespolitik. Ja, det må talaren i fråga misstänka, om han behagar; men det passar mycket illa. Det finnes ett ordspråk, som säger, att man ej skall tala om rep i hängd mans hus.

Som sagdt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Den fråga, som här föreligger, är ju helt och hållet af ekonomisk art, och meningsskiljaktigheterna i frågan gälla i sjelfva verket, på hvilket sätt man lämpligast kan vinna det mål, hvarom alla äro ense, och egentligen icke huru vida lagen behöfver undergå förändring. Det har då förefallit mig något omotiveradt, att man i sammanhang med denna

fråga här har sökt påbörda Norges Storting för i år åtskilliga oegentligheter rigtade mot Sverige, särskildt därför att, så vidt jag känner, *Norges Storting* hittills icke begått någon enda handling, som kan sägas vara nedsättande eller sårande för Sverige, om man icke dit vill räkna, att icke Stortinget genast velat fatta beslut om att betäcka bristerna på de gemensamma anslagen, utan beslutit att uppskjuta denna fråga tills vidare. Men detta är väl i och för sig icke någon anledning att emot ett grannfolks representation rigta förebråelser från denna kammare. Jag tror att saken är viktigare än så. Jag tror, att förhållandet mellan de båda länderna står på den ståndpunkt, att det bör af det ena landet iakttagas all möjlig grannlagenhet och hänsyn gent emot det andra. Det kan hända, att svårigheterna med knapp nöd ändå kunna öfvervinnas, men vi skola säkerligen aldrig lyckas att komma till rätta med de oegentligheter eller felaktigheter, som man anser vidlåda vår nuvarande riksakt, om man vid debatter äfven om andra saker skall söka hetsa upp stämningen mot hvarandra.

Angående uppsägning af den s. k. mellanrikslagen.

(Forts.)

Efter detta ber jag att nu få öfvergå till den föreliggande frågan. Jag har redan anmärkt, att det icke finnes någon egentlig meningsskiljaktighet derom, att en revision bör ega rum, utan meningsskiljaktigheterna gälla det sätt, hvarpå man lättast kan vinna detta mål. Utskottet för sin del har ansett, att en uppsägning genast skulle vara medlet för att säkert, förmånligt och fort vinna resultatet. Reservanterna återigen hafva ansett, att om man gör uppsägningen beroende af att en viss för tillfället mera vigtig ändring till den 1 september blir genomförd, så skulle man derigenom fortare komma till målet. Jag får för min del säga, att så vidt jag kan se, skulle en direkt uppsägning utan alla försök till underhandling alldeles bestämt endast leda derhän, att vi icke förr än på sin höjd om två år kunna hoppas att få dessa rättelser till stånd, och att för det andra, om man en gång verkställt uppsägningen, det trots alla försäkringar om lättheten att få en ny mellanrikslag till stånd och antagen af Riksdagens båda kamrar, det kommer att mötas af oerhörda vanskligheter, om man skall lyckas att komma till rätta i denna sak. Jag vill icke gå djupt in i några detaljer i denna sak, utan endast fästa herrarnes uppmärksamhet på följande: hvilken af de vägar, som embetsverken föreslagit, nemligen systemet med half tull eller med särskilda tariffen för sådana sammansatta varor, som delvis äro fullbordade i Norge, men hvilkas ingredienser eller halffabrikat äro importerade — hvilketdera af dessa sätt, frågar jag, tro herrarne vara säkrast och riktigast? Det måste vara förenadt med ofantliga svårigheter att åstadkomma en mellanrikslag, som kan tillgodose båda ländernas intressen, därför att när det ena landet har sitt tullsystem baserat på den ena tullprincipen, så har det andra det på en motsatt, och alla yrkesidkare, som genom denna lags bestämmelser om halfva eller skilnadstullar tro sig lida mer eller mindre skada, svårligen lära kunna förmås att gå in på nya aftal. Ty när en gång lagen är uppsagd, så resonera de som så, att »kommer det ingen ny mellanrikslag, så hafva vi ett fullständigare skydd för våra egna näringar, och det förlora vi, om vi gå in på mellanrikslagen». Hvem kan på förhand säga, hvilket

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

af dessa intressen, som representeras af å ena sidan yrkesintresset och å andra sidan det mera allmänna intresse, som vill åstadkomma en mellanrikslag, blir starkast gällande, när det kommer till afgörande om att antaga en ny mellanrikslag? Man måste således enligt mitt förmenande räkna med möjligheten, minst sagdt, att, när en gång mellanrikslagen är uppsagd och dessa två år gått till ända, man kanske sedan står der utan; och jag tror mig veta, att den utgången skulle från vissa håll helsas med glädje. Hos ganska många finnes nog den lifligaste önskan att komma in på en sådan väg. Men det är icke min ståndpunkt. När jag således finner, att det ligger en fara uti att utan nöd begagna sig af uppsägningen, så gäller det sedan att undersöka, om det sätt, som reservanterna föreslagit, är det mest lämpliga eller om man kan tänka sig något annat, som lika väl kan leda till målet och vinna mera odelade sympatier. Man har ju sagt, och det kan må hända ligga någon sanning deri, att med den formulering reservationen har, är det ett slags hot rigtadt mot vår motpart i fråga om underhandlingens gång, ett damoklessvärd, satt öfver hans hufvud, för att påskynda underhandlingens gång och i hvarje fall tvinga honom att före den bestämda tiden ingå på ändringen af de paragrafer, som utgöra förutsättningen för att icke uppsägning skall ske. Det har också åtminstone man och man emellan sagts, att man från norsk sida hellre önskade, att utskottets förslag blefve antaget än denna reservation. Jag förstår mycket väl skälen för en sådan tankegång. Ty om vi tänka på den sväfvande ställning, hvari Norges regering för närvarande befinner sig — den har ju icke återtagit sina afskedsansökningar, utan står kvar tills vidare — så kunna vi finna, att det för Norges regering icke skall vara så synnerligen behagligt att i denna ställning ingå i underhandlingar med Sveriges om denna fråga, hvaremot, om en direkt uppsägning kommer till stånd, norska regeringen, så vidt jag kan finna, är helt och hållet befriad från detta bekymmer. Den behöfver då icke ingå i några underhandlingar, utan kan dröja så länge den behagar. Återigen om 1 september-vilkoret står kvar, och man måste antaga, att det är af intresse för Norge, att mellanrikslag skall finnas, så skulle samma norska regering svårligen kunna undgå att upptaga underhandlingar med Sverige för att undvika risken, och det är således för mig förklarligt, att norska regeringen hellre ser lagens direkta uppsägning, än att reservationen går igenom. En annan fråga är ju, om detta ensamt kan vara ett afgörande skäl för svenska Riksdagen att derefter rätta sig. Men då man emellertid också hört Sveriges statsminister uttrycka den meningen, att af de två föreliggande förslagen, utskottets och reservanternas, utskottets förslag är att föredraga, då kan ju skälet få en mera aktuel betydelse *emot* reservationen.

Det återstår nu att undersöka, om icke ett tredje sätt finnes, hvarom hans excellens icke yttrade sig, men som man kanske kunde underförstå på det hållet, ett sätt, som skulle mottagas med större sympatier än reservanternas förslag, och detta tredje sätt består deri, att kammaren skulle gå till väga nu på samma sätt som år 1888, nemligen att göra underhandlingarnas fortgång beroende af en even-

tuel uppsägning, med ett ord att kammaren uppdrager åt Kongl. Maj:t att, om icke underhandlingarna arta sig väl, uppsäga mellanrikslagen. Derigenom har man, enligt mitt förmenande, vunnit den stora fördelen, att man först försöker underhandlingens väg, innan man griper till den andra riskabla utvägen, att säga upp, och derigenom undvikes äfven, så vidt jag kan förstå, att i beslutet på minsta sätt ligger något hot emot motparten om underhandlingarnas påskyndande. Så vidt jag kan finna, skulle det beslutet för tillfället vara det lämpligaste, att man återgår till den form, som begagnades 1888 i samma fråga.

Med anledning af hvad jag nu yttrat och med stöd af de kortfattade skäl, jag anfört för min åsigt, skall jag be att få framställa ett yrkande. Detta yrkande är, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t dels anhålla, att Kongl. Maj:t, med anledning af de beslut, Riksdagen fattat om ändringar i tulltaxan, täcktes, så fort ske kan, inleda underhandlingar med norska regeringen om sådana bestämmelser i förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890, hvilka af Riksdagens omförmälda beslut med nödvändighet påkallas, dels ock bemyndiga Kongl. Maj:t att, derest de inleda underhandlingarna icke synas leda till det åsyftade målet, uppsäga ifrågavarande lag med enahanda verkan, som hade Sverige för sin del fattat ett af Norges samtycke oberoende beslut om lagens upphäfvande.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta yrkande.

I detta yttrande instämde herr *Ola Bosson Olsson, Johnsson* i Bollnäs, *Andersson* i Lysvik, *Hammarström, Palme, Olsson* i Ornakärr, *Ericsson* i Väsby, *Näslund* och *Henricsson*.

Herr Danielson: Jag vill icke upprepa hvad som blifvit sagdt i denna fråga, utan blott påpeka en synpunkt, hvilken icke framhållits som sig bör, men som dock borde något vidröras. Man har framhållit, att, såsom äfven reservanterna antydt, man borde nu liksom 1888 lemna Kongl. Maj:t i uppdrag att uppsäga traktaten, och den siste talaren framlade ett formuleradt förslag i detta syfte. Men, mine herrar, är det verkligen klokt att göra så, och är icke ställningen nu annorlunda än 1888? Skulle icke detta anses såsom ett allt för tungt uppdrag för Kongl. Maj:t, och skulle icke, om Kongl. Maj:t vidtog en sådan åtgärd, norrmännen tyda detta såsom en ytterligare svårighet till de många andra, som redan finnas. Jag tycker därför, att Riksdagen sjelf bör afgöra denna fråga, ty vår tulltaxa är ju helt och hållet beroende på Riksdagen, och Kongl. Maj:t kan icke ändra eller tillägga något dertill, utan hvad Riksdagen i det fallet besluter står fast. Här har talats om att *detta* skulle vara ett lämpligt sätt, men det fins väl intet lämpligare sätt att använda än det, som denna mellanrikslag sjelf föreskrifver. Det kan väl icke vara olämpligt, att två representationer, om jag så får säga, tala med hvarandra i denna fråga, då dessa representationer sjelfva hafva beslutanderätten. Jag anser därför, att Riksdagen icke bör kasta denna rätt eller börda från sig, utan att Riksdagen bör fatta beslut efter sin uppfattning, och

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

jag har icke hört mer än en uppfattning om att denna mellanrikslag bör ändras och i vissa fall ändras så fort som möjligt. När vi nu äro af denna åsigt, hvarför skall icke Riksdagen då besluta i denna sak. Jag tycker därför, att allt tal, som går åt annat håll, icke är välbetänkt. Är det nu så, att majoriteten inom Riksdagen, som fattat beslutet om ändringar i tulltaxan, har handlat oklokt, och att missförhållandena mellan Sverige och Norge nu äro större än förut, så är det också klart, att denna majoritet bör få bära skulden för det, och då böra de herrar, som hafva en annan åsigt och som röstat mot tullarna, icke hålla på det, utan låta oss protektionister få skulden i detta afseende. Går det icke bra, så är skulden vår, och går det på annat sätt, så äro herrarne också fria från ansvar. Vi, som fattat dessa beslut, böra få bära både klander och beröm, det må blifva hvilket som helst, och herrarne böra därför icke motsätta sig detta föreliggande förslag.

Hvad det beträffar att vi ej skulle få någon ny lag, så har ju utskottet anmodat Kongl. Maj:t att så snart som möjligt vidtaga åtgärder i detta syfte, och det måste ju blifva underhandlingar genast, och därför är jag öfvertygad om att vi icke behöfva frukta för att icke få en ny mellanrikslag. Herr Olof Jonsson i Hof sade, att vi skulle komma att sära norrmännen och väcka ännu större missnöje hos dem. Ja, men om man antager en skrifvelse, deri det står att svenska Riksdagen ej vill uppsäga mellanrikslagen, så komma underhandlingarne att dröja i oändlighet, och norrmännen komma att göra allt motstånd, som är möjligt. Jag tror därför, att den vägen icke är riktig, och hvarför skall Riksdagen frångå att uppsäga lagen på det sätt, som lagen sjelf föreskrifver. Jag vill icke kasta denna börda på regeringen, då regeringen i våra dagar ändå har mycket svårt att reda sig. Hvarför skulle icke Riksdagen hafva mod att på sitt eget ansvar göra detta, som vi alla önska. Det förefaller mig så besynnerligt, att jag icke kan ana eller förstå de skäl, som ligga der bakom. Jag skulle kunna vara med om reservanternas förslag, och jag kan icke annat än gilla hvad de i några hänseenden sagt, men blott under förutsättning att man finge Första Kammaren att vara med på saken. Men nu har Första Kammaren med 114 röster mot 10 antagit utskottets förslag, och fins det då någon utsigt att få uppsägning till stånd? Är icke detta att krängla bort frågan och skjuta undan den? Vår industri och våra näringar vänta dock något helt annat, och de hafva äfven befogade anspråk på att få något annat. Derfor tycker jag, att de herrar, som hafva en annan åsigt, icke böra så hårdt hålla på denna, utan låta oss få bära ansvaret, så att vi snart nog må komma till rätta med denna fråga.

Här har sagts, att man icke bör vidtaga denna åtgärd utan den yttersta nöd. Ja, den nöden kan icke föreligga så öfverhängande, men det är nöd för våra näringar, och jag anser, att en hvar, som behjertar detta förhållande, bör se denna sak så allvarsamt, att man icke på omvägar undanskjuter ett beslut, som bör vara en följd af vår tulltaxa, sådan den nu blifvit bestämd.

På dessa skäl hemställer jag, om icke herrarne kunde i denna fråga frångå sin uppfattning så mycket, att vi finge denna skrifvelse

till stånd, ty faller denna skrifvelse, så kommer den att falla för många år framåt, och då hafva vi verkligen tillfogat våra näringar och vår industri en ganska kånbar skada. Med dessa förhoppningar vågar jag hemställa om bifall till utskottets framställning, och jag ber herrarne ännu en gång att icke så hårdt hålla på denna sak, utan låta det gå derhän, att vi få uppsäga lagen och på samma gång underhandla samt derefter få en bättre afvägd mellanrikslag, som väl icke gifver oss orimliga fördelar, men icke heller låter norrmännen såsom nu sker missbruka de rättigheter, som äro dem tillerkända.

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

På dessa i korthet anförda skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Med herr Danielson instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Pehrsson* i Norrsund, *Jönsson* i Mårarp, *Nilsson* i Kägglå, *Bladh*, *Holmgren*, *Johansson* i Bastholmen, *Johansson* i Strömsberg, *Odqvist*, *Nilsson* i Kattleberg och *Nylander*.

Herr Larsson i Mörtlösa: Med den kännedom, man har om norrmännens obenägenhet att ingå på några underhandlingar, kan jag icke vara med om reservanternas förslag, ty bifalles detta förslag, skulle följden deraf troligen blifva, att vårt lands jordbruk och industri skulle ännu längre komma att lida af de olägenheter, som mellanrikslagen medfört. Uppsäges deremot lagen nu, så inse nog norrmännen, att allvarets stund är kommen, och finna det måhända då lämpligt att börja underhandla.

Jag tillåter mig därför att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dahlgren: Då jag underskrifvit en af motionerna i ämnet, vill jag endast gifva till känna, att jag kommer att lemna min röst åt utskottets förslag. Jag gör det så mycket hellre, som det vid ett möte, hvilket jag strax före riksdagens början höll med mina valmän, enhälligt uttalades den önskan, att mellanrikslagen måtte uppsägas.

Jag sluter mig alltså till utskottets förslag.

Herr Sjö: En ärad talare yttrade, att det icke är ens fel, att två gråla, men huru han kan tillämpa den satsen på utskottets betänkande, det förstår jag icke. För mig synes utskottets förslag hafva den förtjensten, att det säger rent ut hvad man vill i motsats mot reservanternas, hvilket jag icke kan vara med om. Utskottets förslag är praktiskt och ärligt uttaladt, så att man vet det mål, som man vill nå, och därför kan jag icke vara annat än med om det. Säkert är ju, att vår tulltaxa på senare tider kommit i det skick, att förändringar i mellanrikslagen måste komma till stånd, och säkert är, att, om i vårt ställe norrmännen hade ändrat sina tullförhållanden, ingen menniska här i Sverige skulle hafva sagt något, i fall de begärt en revision af lagen. Derfor tror jag ock, att norrmännen icke skola säga något åt oss, då vi begära en revision, ty detta är ju i lagen tillätet, och då bör man väl icke klandra eller illa upptaga en sådan begäran. Uppsägelse har ju skett af tarifftraktater med andra magter, och aldrig har man hört ett ondt ord om det, utan då tiden

Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.

(Forts.)

varit ute, har man uppsagt traktaterna för att komma öfverens om olika förhållanden. Så är ock fallet här, och då jag icke fruktar, att man härigenom på något sätt skall stöta sig med norrmännen, utan hoppas att man i all frid skall kunna undanrödja de öfverklagade missförhållandena genom en ny mellanrikslag, så yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Dänningelanda: Jag skall icke upptaga kammarens tid med att upprepa de skäl, som anförts till försvar för mellanrikslagens uppsägning, utan endast be att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Grundell: Jag skall blott be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till hvart och ett af de af herrar Johansson i Noraskog, Jonsson i Hof och Dieden framställda förslag. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan, men som votering begärdes, upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvart och ett af de återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till herr Jonssons förslag, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men som votering äskades jemväl i fråga om kontrapositionen, blef, sedan till kontrapositionen i denna votering antagits herr Johanssons i Noraskog förslag, nu först uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande n:o 15 antager yrkandet om bifall till det af herr Olof Jonsson under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till det af herr Johan Johansson under öfverläggningen framställda förslag.

I denna första votering afgåfvos 97 ja-röster och 122 nej-röster; och erhöll propositionen för hufvudvoteringen i följd häraf följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
uppsägning
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr J. Johansson i Noraskog m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservation med den af herr Johansson under öfverläggningen deri föreslagna ändring.

Hufvudvoteringen visade 106 ja, men 112 nej; hvadan kammaren sålunda beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Efter det herr talmannen för kammaren tillkännagifvit denna utgång af omröstningen, anförde:

Herr Ericksson i Bjersby: Då det nu af kammaren fattade beslutet enligt min tanke, minst sagdt, leder till ekonomisk skada för vårt land, anhåller jag att få anmäla min reservation mot det samma.

Reservation emot det fattade beslut anmäldes vidare af herrar Jönsson i Gammalstorp, Larsson i Mörtlösa, Mallmin, Larsson från Upsala, Redelius, friherre von Knorring, Natt och Dag, Johansson i Bastholmen, Lindh i Seffle, Hammarskjöld, Rydberg, Larsson i Fole, Lilliehöök, Persson i Killebäckstorp, Andersson i Skeenda, Nilsson i Grofva, Sjöberg, Johansson i Strömsberg, Anderson i Tenhult, Hazén, Johansson i Dingle, Anderson i Himmelsby, Bengtsson i Häradeköp, Lind i Gerum, Ekströmer, Eklund från Norrköping, Kumlin, vice talmannen Östberg, Petersson i Boestad, Fredholm i Saleby, Johansson i Berga, Ericson i Ransta, Wellander, Ericsson i Norrby, Baaz, Skytte och Eklundh från Lund.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
herr A. Andersson i Backgården under 4 dagar från och med den 4 dennes och
,, L. P. Larsson i Berga under morgondagen.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial och utlåtanden:
n:o 73, med förslag till voteringsproposition, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt kartografen Carl Edvard Dahlman;
n:o 74, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med afseende å Kongl. Maj:ts proposition om uppförande af nytt landsstatshus i Luleå;
n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående för-
Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 36.

bättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa; och

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagen.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,59 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.